

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ІНСТИТУТ ФІЛОЛОГІЇ

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ЩОДО ВИКОНАННЯ
ТА ЗАХИСТУ ВИПУСКНИХ
КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ**

КИЇВ – 2019

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ІНСТИТУТ ФІЛОЛОГІЇ
Кафедра української мови
Кафедра української літератури і компаративістики

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ЩОДО ВИКОНАННЯ ТА ЗАХИСТУ ВИПУСКНИХ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ

Навчально-методичний посібник

до підготовки та захисту

бакалаврських та магістерських робіт

для студентів спеціальності 035 – Філологія

Освітній рівень: перший (бакалаврський)

другий (магістерський)

(освітня програма: 035.01.01 українська мова та література)

(денна та заочна форми навчання)

(освітня програма: 035.01.02 літературна творчість)

(денна форма навчання)

Київ – 2019

УДК 378:167:81(075.4)
ББК : 4215я73

Методичні вказівки до підготовки та захисту бакалаврських і магістерських робіт освітніми програмами «українська мова та література» та «літературна творчість» / Уклад.: Бровко О.О., Вінтонів М. О., Луцюк М. В. – К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2019. – 88 стор.

Методичні вказівки вміщують правила та рекомендації до написання та оформлення бакалаврських і магістерських робіт. У посібнику викладено всі етапи підготовки випускних робіт – від вибору теми до захисту; наведено правила та зразки оформлення тексту роботи, списку використаних джерел, наочного матеріалу, додатків та супровідних матеріалів (відгуків, рецензій); подано критерії оцінювання випускних робіт. Особливу увагу приділено процедурі захисту випускної кваліфікаційної роботи.

Посібник адресований студентам філологічних спеціальностей.

Відповідальний редактор: доктор філологічних наук,
професор М. О. Вінтонів

Методичні вказівки розглянуто і затверджено на засіданні
кафедри української літератури і компаративістики

Протокол № 11 від 13 березня 2019 р.
Завідувач кафедри _____ (О. О. Бровко)

кафедри української мови
Протокол № _____ від _____ березня 2019 р.
Завідувач кафедри _____ (С. О. Караман)

Методичні вказівки перевірено

____.____.2019 р.

Заступник директора _____ (Л. І. Зяць)

УДК 378:167:81(075.4)
ББК : 4215я73

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВИПУСКНИХ РОБІТ.....	7
1.1. Бакалаврська робота.....	8
1.2. Магістерська робота.....	9
РОЗДІЛ 2. ЕТАПИ ВИКОНАННЯ БАКАЛАВРСЬКОЇ / МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ.....	13
РОЗДІЛ 3. ПІДГОТОВКА ДО ВИКОНАННЯ БАКАЛАВРСЬКОЇ / МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ.....	14
3.1. Вибір теми бакалаврської / магістерської роботи.....	14
3.2. Концепція, план бакалаврської / магістерської роботи.....	16
РОЗДІЛ 4. СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ БАКАЛАВРСЬКОЇ / МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ.....	17
4.1. Анотації.....	18
4.2. Титульний аркуш бакалаврської / магістерської роботи.....	21
4.3. Зміст.....	23
4.4. Перелік умовних скорочень (за необхідності).....	25
4.5. Вступ.....	25
<i>Актуальність теми</i>	
<i>Мета і завдання дослідження</i>	
<i>Об'єкт і предмет дослідження</i>	
<i>Методи дослідження</i>	
<i>Матеріал дослідження</i>	
<i>Теоретичне і практичне значення одержаних результатів</i>	
<i>Апробація результатів дослідження</i>	
4.7. Основна частина бакалаврської / магістерської роботи.....	33
4.8. Висновки.....	35
4.9. Список використаної літератури.....	35
4.10. Додатки до бакалаврської / магістерської роботи.....	36
РОЗДІЛ 5. ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ БАКАЛАВРСЬКОЇ / МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ.....	37
5.1. Загальні вимоги.....	37
5.2. Оформлення заголовків бакалаврської/магістерської роботи.....	38
5.3. Нумерація сторінок.....	39

5.4. Умовні скорочення.....	40
5.5. Покликання на використану літературу і джерела	41
5.6. Загальні вимоги до цитування.....	43
5.7. Таблиці. Діаграми	44
5.8. Ілюстрації	46
5.9. Оформлення списку використаної літератури.....	47
<i>Приклади оформлення бібліографічного опису в списку використаної літератури</i>	<i>47</i>
5.10. Додатки.....	54
РОЗДІЛ 6. ПІДГОТОВКА І ЗАХИСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ.....	55
6.1. Попередній захист.....	55
6.2. Оформлення супровідних документів і матеріалів до захисту бакалаврської / магістерської роботи	56
<i>Відгук наукового керівника.....</i>	<i>.....</i>
<i>Рецензія.....</i>	<i>.....</i>
6.3. Складання доповіді на захисті.....	60
6.4. Підготовка наочних матеріалів.....	60
6.5. Процедура захисту наукової роботи.....	61
РОЗДІЛ 7. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ БАКАЛАВРСЬКОЇ / МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ.....	67
7.1. Критерії оцінювання рівня виконання бакалаврських / магістерських робіт.....	68
ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА.....	82
ДОДАТОК. Основні вимоги до створення презентацій.....	84

ВСТУП

Важливе місце в науково-дослідницькій діяльності студентів-філологів займає написання випускних (бакалаврських, магістерських) робіт. Основна мета виконання цих робіт – спонукати студентів до наукової діяльності, стимулювати бажання пізнавати філологічні та інші науки, розвивати вміння самостійно й критично осмислювати наукові праці, глибоко вивчати методологічні основи мовознавства та літературознавства, вибирати з великої кількості літератури той матеріал, що стосується теми дослідження, висловлювати свої думки, дотримуючись логіки викладу, систематизувати думки вчених, проводити власні спостереження, аналізувати художні твори, робити узагальнення, практично використовувати набуті теоретичні знання у своїй професійній діяльності.

Випускна робота є самостійним дослідженням з кінцевою метою автора зробити свій оригінальний внесок у теоретичне вивчення обраної проблеми та/або вирішення практичних завдань у галузі філології, педагогічної діяльності.

Методичні вказівки адресовані студентам денної та заочної форм навчання першого та другого освітнього рівня. Вони мають на меті допомогти студентам у написанні якісної випускної роботи та її успішному захисті.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВИПУСКНИХ РОБІТ

Випускна кваліфікаційна робота – це індивідуальне завдання науково-дослідницького, творчого характеру, що виконує студент на завершальному етапі фахової підготовки. Це одна з форм виявлення теоретичних і практичних знань студента, уміння застосовувати їх при розв'язанні конкретних наукових, навчальних, творчих чи соціальних і виробничих завдань. Випусова робота обов'язково містить елементи наукової новизни в певній галузі знань або напрямі практичної діяльності.

Під час виконання бакалаврського / магістерського дослідження студенти повинні проявити свої здібності як фахівці, зокрема уміння глибоко аналізувати поставлену проблему, чітко й структуровано представляти результати проведеного дослідження, аргументовано захищати свою позицію в полеміці з опонентами.

Випускна робота є підсумковим показником якості фахової підготовки студента. Студент повинен:

- показати міцні теоретичні знання з обраної теми, вміння проблемно їх застосовувати;
- обґрунтувати актуальність теми, відповідність її сучасному стану розвитку науки;
- дати характеристику історії проблеми, що досліджується;
- продемонструвати вміння чітко будувати та послідовно викладати матеріал, проводити аналітичне дослідження (мовний та літературознавчий аналіз);
- уміти узагальнювати результати, лаконічно формулювати висновки й аргументації, обґрунтовувати практичні рекомендації.

Успішний захист бакалаврської / магістерської роботи є підставою, на якій державна екзаменаційна комісія приймає рішення про присвоєння студенту кваліфікації бакалавра / магістра.

1.1. Бакалаврська робота (проект)

Бакалаврська робота (проект) – це кваліфікаційна робота, яка виконується студентами четвертого курсу, що навчаються за першим (бакалаврським) рівнем. У бакалаврській роботі студент виявляє рівень своєї загальнонаукової та спеціальної підготовки, уміння самостійно вирішувати дослідницькі питання, підбирати й аналізувати спеціальну літературу з обраної проблеми, аргументовано викладати власну позицію, узагальнювати й системно представляти висновки за результатами проведеного дослідження.

Бакалаврська робота (проект) має комплексний характер і пов'язана з використанням набутих студентом компетентностей із фахових дисциплін з метою впровадження в практику своєї професійної діяльності.

Основними завданнями бакалаврської роботи є:

- систематизація, закріплення та розширення теоретичних знань освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста;
- висунення проблеми, яка не одержала достатнього висвітлення в науковій та методичній літературі;
- виявлення та введення в науковий обіг нових джерел, повідомлення на цій основі нових фактів;
- встановлення нових зв'язків між відомими явищами;
- самостійні висновки, рекомендація про використання запропонованих матеріалів і висновків у науці та практиці;
- закріплення набутих компетентностей у галузі педагогічної діяльності в середній загальноосвітній школі та закладах альтернативної освіти (ліцях, гімназіях, коледжах).

Тема бакалаврської роботи (проекту) визначається випусковою кафедрою відповідно до загальнонаукової проблематики кафедри й затверджується на засіданні кафедри на початку 7 семестру (не пізніше 1 жовтня поточного навчального року). Вчена рада Інституту філології обговорює й остаточно затверджує тематику бакалаврських робіт.

Обсяг бакалаврської роботи повинен становити не менше **50** сторінок комп'ютерного набору (без списку використаної літератури та додатків). Кількість опрацьованих наукових джерел має становити не менше **50** найменувань.

Бакалаврська робота (проект) є формою підсумкової атестації студента за першим (бакалаврським) освітнім рівнем.

1.2. Магістерська робота

Магістерська робота – це кваліфікаційне навчально-наукове дослідження студента, яке виконується на завершальному етапі навчання студента у вищому закладі освіти за програмою підготовки магістра і спрямоване на самостійне вирішення конкретних науково-дослідницьких завдань.

Як і бакалаврська робота, магістерська робота має комплексний характер, вона відображає рівень теоретичних і практичних компетентностей випускника, його здатність до наукової та викладацької діяльності. Магістерська робота передбачає систематизацію, закріплення, поглиблення та розширення теоретичних і практичних компетентностей за спеціальністю, виявлення навичок застосування цих знань при вирішенні конкретних науково-дослідницьких завдань у галузі мовознавства, прикладної лінгвістики, літературознавства.

Робота магістра повинна:

- відповідати сучасному рівню розвитку науки, а її тема – бути актуальною;

- відбивати як загальнонаукові, так і спеціальні методи наукового пізнання, правомірність використання яких всебічно обґрунтовується в кожному конкретному випадку їх використання;

- містити принципово новий матеріал, що включає опис нових фактів, явищ і закономірностей;

- узагальнення раніше відомих положень з інших наукових позицій або в зовсім іншому аспекті;

- передбачати елементи наукової полеміки;

- наводити вагомі й переконливі докази на користь обраної концепції, всебічно аналізувати і доказово критикувати протилежні їй погляди.

Вимоги щодо змісту магістерської роботи, теоретичного та практичного значення отриманих результатів вищі, ніж вимоги до бакалаврської роботи, особливо це стосується передусім елементів новизни й самостійності у вирішенні актуальної наукової проблеми, що має важливе значення для розвитку сучасної філології.

Цінність магістерської роботи визначається її науково-дослідним значенням, логічністю, аргументованою базою, чітким і послідовним викладом матеріалу. Велике значення має вміння автора працювати з науковою літературою, орієнтуватися в різноманітності думок, виділяти головне, порівнювати і аналізувати різні погляди, висловлювати свої думки з приводу основних наукових проблем. Магістерська робота є, як правило, продовженням і розвитком бакалаврської роботи.

Тема магістерської роботи визначається магістрантом за погодженням з науковим керівником відповідно до загальнонаукової проблематики випускової кафедри, затверджується на засіданні кафедри на початку 9 семестру (не пізніше 1 жовтня поточного навчального року). Вчена рада Інституту філології обговорює й остаточно затверджує тематику магістерських робіт.

Обсяг магістерської роботи повинен становити не менше **70** сторінок комп'ютерного набору (без списку використаної літератури і додатків). Список використаної літератури має становити не менше **70** найменувань.

Успішний захист роботи є підставою для присвоєння випускникові кваліфікації «магістр».

РОЗДІЛ 2

ЕТАПИ ВИКОНАННЯ БАКАЛАВРСЬКОЇ / МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

Процес написання кваліфікаційної роботи складається з трьох етапів: підготовчого, основного і завершального. Науково-дослідницькі завдання, що виконуються відповідно до цих етапів, прямо чи опосередковано входять до підсумкової оцінки.

Підготовчий етап включає:

- вибір або уточнення теми кваліфікаційної роботи, визначення об'єкта, предмета, мети, завдань дослідження;
- складання бібліографії з теми дослідження,;
- складання попереднього плану дослідження та погодження його з науковим керівником.

Основний етап включає:

- опрацювання нової літератури з теми дослідження;
- поповнення вибірки фактичного матеріалу, його аналіз та інтерпретація;
- укладання остаточного плану кваліфікаційної роботи та погодження його з науковим керівником;
- написання чорнового варіанта тексту роботи.
- подання чорнового варіанта тексту роботи науковому керівнику;
- внесення необхідних доповнень і змін з урахуванням зауважень і рекомендацій наукового керівника, остаточне редагування тексту роботи;
- попередній захист кваліфікаційної роботи на засіданні комісії випускової кафедри;
- підготовка до захисту кваліфікаційної роботи в екзаменаційній комісії (підсумкова атестація);
- захист кваліфікаційної роботи.

РОЗДІЛ 3

ВИБІР ТЕМИ, КОНЦЕПЦІЯ ТА ПЛАН БАКАЛАВРСЬКОЇ / МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

Процес роботи над дослідженням поділяється на три основні етапи:

1) підготовчий етап (вибір теми, з'ясування об'єкта та предмета дослідження, визначення мети і завдань дослідження, бібліографічний пошук і вивчення літератури з проблеми, складання плану роботи, прогнозування методичних розробок);

2) етап роботи над змістом (написання вступу й основного тексту, формулювання висновків і рекомендацій, оформлення списку використаної літератури та додатків);

3) завершальний етап (удосконалення вступу та висновків до бакалаврської / магістерської роботи, оформлення списку джерел, редагування тексту, його доопрацювання з урахуванням зауважень наукового керівника, оформлення титульної сторінки, змісту, переліку умовних позначень, скорочень, рецензування роботи, підготовка до захисту, захист роботи).

3.1. Вибір теми бакалаврської / магістерської роботи

Початковим етапом написання будь-якої дослідницької роботи є вибір теми. Вибір теми – досить складна і відповідальна справа. Тема визначається з урахуванням, з одного боку, особистих інтересів та схильностей студента, а з іншого – наявності на кафедрі компетентних викладачів, здатних керувати науковим дослідженням у обраному конкретному напрямі. Тема бакалаврського/ магістерського дослідження визначається різними шляхами: її може запропонувати сам студент, виходячи з власного, вже визначеного наукового інтересу, вона може бути рекомендована керівником відповідно до загальнонаукових проблем випускової кафедри. Але в обох випадках важливим є активний діалог наукового керівника і студента.

Тема бакалаврської / магістерської роботи повинна відповідати:

- обраній спеціальності;
- суті поставленої наукової проблеми;
- змісту бакалаврської / магістерської роботи

Те, як її автор уміє обирати тему й наскільки правильно він цю тему розуміє та оцінює з погляду своєчасності й соціального значення, характеризує його наукову і професійну компетентність.

Назва бакалаврської / магістерської роботи повинна бути, по можливості, лаконічною, вказувати на мету дослідження і його завершеність.

Наприклад:

Зразки

«Структурно-семантичні вияви означення в сучасній українській мові»;

«Моделювання мовленнєвої діяльності в комп'ютерних системах»;

«Внутрішньотекстова парцеляція: функційно-семантичні й структурні вияви»;

«Антропонімія творів М. Коцюбинського»;

«Форми і методи вивчення фразеології у вищій школі»;

«Мовні засоби вираження емоційно-експресивного забарвлення в поетичному мовленні Л. Костенко»;

«Фразеологічні одиниці з ономастичним компонентом в українській мові: структурно-семантичний та функціональний аспекти»;

«Функціонування прецедентних текстів у мові ЗМІ»

«Образ «Української Америки» в документальній книжці «Слідами піонерів» Уласа Самчука»

«Художня репрезентація національної та європейської ідентичності в сучасній українській поезії»

«Драматургія двотисячних як форма презентації літературного покоління»

«Модуси гендерної ідентичності в повісті Докії Гуменної «Мана»»

«Драматургія Юрія Косача: досвід самоусвідомлення і самопрезентації автора»

«Художнє моделювання етнічної ідентичності в кримськотатарському та бессарабському текстах М.Коцюбинського»

«Візуальна поезія: творчий проект»

«Літня літературна школа: творчий проект»

«Кейси на заняттях з української літератури як засіб підвищення ефективності курсу»

Треба уникати назв, що починаються зі слів «Дослідження питання...», «Дослідження деяких шляхів...», «Деякі питання...», «Матеріали до вивчення...», «До питання...» і т. ін., в яких не відбито достатньою мірою суті проблеми. Бажано, щоб назва роботи була концептуальною, виявляла чіткість авторської позиції.

На консультації в наукового керівника студент одержує загальні настанови щодо роботи над темою. Науковий керівник надає постійну допомогу студенту на всіх етапах підготовки бакалаврської / магістерської роботи: допомагає сформулювати тему, розробити її концепцію та структуру; дає рекомендації щодо підбору необхідної літератури, обробки матеріалу; контролює хід виконання роботи, перевіряє форму й зміст бакалаврської / магістерської роботи і готує письмовий відгук. Науковий керівник також бере участь у підготовці роботи до захисту перед Державною комісією.

3.2. Концепція та план бакалаврської / магістерської роботи

Важливим моментом на початковому етапі підготовки бакалаврської / магістерської роботи є розробка студентом її концепції, тобто осмислення суті вибраної для вивчення проблеми, обґрунтування її актуальності й новизни, визначення основних напрямів дослідження і шляхів вирішення поставлених проблем.

Для того, щоб сформулювати концепцію дослідження, скласти план і графік його виконання, студенту необхідно знайти та опрацювати відповідну літературу. При цьому слід зосередити свою увагу на вивченні недостатньо розроблених аспектів теми. Після обговорення з науковим керівником

попереднього вивчення основних джерел студент повинен підготувати план роботи та графік його виконання.

Якісно підготовлений, добре продуманий, лаконічно сформульований план є одним з показників чіткого розуміння студентом обраної для вивчення проблеми. Він відіграє важливу роль у написанні роботи.

РОЗДІЛ 4

СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ

БАКАЛАВРСЬКОЇ / МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

Бакалаврські й магістерські роботи мають однакову композиційну структуру. Обов'язковими складовими елементами кваліфікаційної роботи є:

- титульний аркуш (традиційний);
- зміст;
- перелік умовних скорочень (за необхідності);
- вступ;
- основна частина;
- висновки;
- список літератури;
- додатки (за необхідності).

На останній сторінці роботи підписують автор і науковий керівник.

4.1. Титульний аркуш бакалаврської / магістерської роботи

Титульний аркуш містить такі найменування:

- КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
- назва інституту;

- повна назва випускової кафедри;
- прізвище, ім'я, по батькові автора роботи;
- тема бакалаврської / магістерської роботи;
- науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали наукового керівника;
- підпис завідувача випускової кафедри, що свідчить про допуск роботи до захисту (вказуються науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові завідувача, дата допуску до захисту).
- місто і рік написання роботи.

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

ІНСТИТУТ ФІЛОЛОГІЇ

КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

КОНТРАСТ ЯК ЕКСПРЕСИВНО-ВИРАЖАЛЬНИЙ ЗАСІБ У МОВІ

ПОЕТИЧНИХ ТВОРІВ Ю. АНДРУХОВИЧА

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

з напрямку підготовки 6.020303 «Філологія (українська мова та література)»

Виконала:

Гурневич Катерина Михайлівна

студентка IV курсу

групи ФУБ-1-14

Науковий керівник:

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри української мови

Вінтонів Т. М.

Допущено до захисту:

Завідувач кафедри _____

Протокол засідання кафедри №

«_____» _____ 2019 р.

Робота захищена:

«_____» _____ 2019 р.

оцінкою «_____»

Київ – 2019

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ІНСТИТУТ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ І КОМПАРАТИВІСТИКИ

**ХУДОЖНЯ РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ І ЄВРОПЕЙСЬКОЇ
ІДЕНТИЧНОСТІ В ПОЕЗІЇ ЛІНИ КОСТЕНКО**

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

з напрямку підготовки 6.020303 «Філологія (українська мова та література)»

Виконав:

Якименко Олег Вікторович

студент IV курсу

групи ФУБ-1-14

Науковий керівник:

доктор філологічних наук, доцент,

професор кафедри української літератури

і компаративістики

Єременко О.В.

Допущено до захисту:

Завідувач кафедри _____

Протокол засідання кафедри №

«_____» _____ 2019 р.

Робота захищена:

«_____» _____ 2019 р.

оцінкою «_____»

Київ – 2019

**КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ІНСТИТУТ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ**

**ЧАСТКИ В ІДЮСТИЛІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА:
ФУНКЦІЙНИЙ І ПРИКЛАДНИЙ АСПЕКТИ**

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА
Михайленко Тетяни Володимирівни

спеціальність *035 Філологія*
освітня програма *035.01.01 Українська мова і література*

Допущено до захисту:
Завідувач кафедри української мови

Протокол засідання кафедри
« ____ » _____ 20__ р.

Науковий керівник:
доктор філологічних наук,
професор кафедри
української мови
Вінтонів Михайло Олексійович

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ІНСТИТУТ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ І КОМПАРАТИВІСТИКИ

ОСОБЛИВОСТІ ЛЬВІСЬКОГО ТЕКСТУ В СУЧАСНІЙ ЖІНОЧІЙ
ПРОЗІ

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА
спеціальність *035 Філологія*
освітня програма *035.01.01 Українська мова і література*

Допущено до захисту:
завідувач кафедри української
літератури і компаративістики

Протокол засідання кафедри
« ____ » _____ 20__ р.

Науковий керівник:
доктор філологічних наук,
професор кафедри
української літератури
і компаративістики
Бровко О.О.

**КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ІНСТИТУТ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ І КОМПАРАТИВІСТИКИ**

**ГЕНДЕРНИЙ ДИСКУРС ІНТИМНОЇ ЛІРИКИ
(на матеріалі власних творів)**

**МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА
Мельник Інни Вікторівни**

спеціальність 035 Філологія
освітня програма 035.01.02 *Літературна творчість*

Допущено до захисту:
завідувач кафедри української
літератури і компаративістики

Протокол засідання кафедри
« ____ » _____ 20__ р.

Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри
української літератури
і компаративістики
Луцюк М.В.

Київ – 2019

4.3. Зміст

ЗМІСТ подають на початку роботи. Він містить найменування та номери початкових сторінок усіх розділів, підрозділів і пунктів, зокрема вступу, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаної літератури, додатків.

Назви розділів магістерської роботи не повинні повторювати назву самої роботи.

Нумерація розділів, підрозділів – арабська (1, 2, 3...). номери розділів можуть вказуватися окремим рядком над відповідним заголовком (**РОЗДІЛ 1**), після номера крапку не ставимо. Якщо назва розділу написано в одному рядку з номером цього розділу, то після номера ставимо крапку (**РОЗДІЛ 1.**).

Назві підрозділу передуює його номер, який складається з номера розділу та порядкового номера підрозділу. Після кожної цифри має стояти крапка (1.2.). Відповідно номер пункту складається з номера розділу, порядкового номера підрозділу й порядкового номера пункту (1.2.1.) тощо.

Такі частини роботи, як **ЗМІСТ**, **ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ** не нумеруються, але враховуються в загальній нумерації. номери сторінок починають проставляти, починаючи зі **ВСТУПУ**.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади вивчення часток української мови	6
1.1. Історія вивчення часток	6
1.2. Лексикографія часток: функційний, структурний і типологічний аспекти.....	10
1.3. Кваліфікаційні та класифікаційні параметри часток	14
1.4. Склад часток за походженням.....	30
1.5. Функційний статус часток	38
Висновки до розділу 1	42
РОЗДІЛ 2. ФУНКЦІЙНІ ВИЯВИ ЧАСТОК В ІДЮСТИЛІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА	45
2.1. Особливості вживання фразових часток у творах письменника	45
2.2. Формотворчі частки в аналізованих текстах.....	61
2.3. Семантика емоційно-експресивних часток у прозових творах Б. Грінченка.....	71
2.4. Функційно-семантичне навантаження аналізованих одиниць.....	77
Висновки до розділу 2	86
ВИСНОВКИ	88
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	92
СПИСОК ДЖЕРЕЛ	101
ДОДАТКИ	102

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ГЕНДЕРНИЙ ДИСКУРС ЯК ОСОБЛИВИЙ ПОГЛЯД НА ЛІТЕРАТУРУ	8
1.1 Поняття гендер і дискурс в літературі.....	8
1.2 Маскулінність і фемінність як гендерні стереотипи.....	19
Висновки до розділу 1.....	30
РОЗДІЛ 2. ЖІНОЧИЙ ПОЕТИЧНИЙ ДИСКУРС: ГЕНДЕРНІ ВИМІРИ	33
2.1 Художня репрезентація гендерної ідентичності поетичного світу Ліни Костенко.....	33
2.2 Гендерний аспект поетичного доробку Інни Мельник: спроба саморефлексії.....	40
Висновки до розділу 2.....	50
РОЗДІЛ 3. ЦИКЛ АВТОРСЬКОЇ ІНТИМНОЇ ЛІРИКИ	52
ВИСНОВКИ	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	82
Додаток 1. Публікація в збірці «Сонячне проміння».....	88
Додаток 2. Макет збірки Мельник Інни «Чотири пори життя».....	90
Додаток 3. Диск із піснею «Пишу тобі останній лист».....	120

4.4. Перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів (за необхідності)

Якщо в роботі вжито специфічну термінологію, а також використано маловідомі скорочення, нові символи, позначення, то може бути поданий окремим списком. **ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ** символів, скорочень і термінів розміщується після **ЗМІСТУ**, перед **ВСТУПОМ**. Незалежно від наявності такого переліку при першій появі цих елементів у тексті бакалаврської / магістерської роботи наводять їх розшифрування.

Якщо ж спеціальні терміни, скорочення, символи вживаються менше трьох разів, перелік не складають, а їх розшифрування наводять у тексті при першому згадуванні.

Правила оформлення умовних скорочень див. у розділі 5. «Правила оформлення бакалаврської / магістерської роботи».

4.5. Вступ

ВСТУП розкриває сутність наукової проблеми, її значущість, підстави й вихідні дані для розробки теми, стан розробки, обґрунтування необхідності проведення дослідження. Рекомендований обсяг **ВСТУПУ** – до **5** сторінок друкованого тексту.

У **ВСТУПІ** подається загальна характеристика бакалаврської / магістерської роботи в рекомендованій нижче послідовності:

Актуальність теми

Будь-яке наукове дослідження проводиться для того, щоб подолати певні труднощі в процесі пізнання нових явищ, пояснити раніше невідомі факти або виявити неповноту старих способів пояснення відомих фактів. Ці труднощі в найбільш виразній формі проявляють себе в так званих проблемних ситуаціях, коли існуючі наукові знання виявляються недостатніми для вирішення нових завдань пізнання. Проблема завжди виникає тоді, коли старе знання вже виявило свою неспроможність, а нове знання ще не набуло розвиненої форми. Таким чином, проблема в науці — це

суперечлива ситуація, що вимагає свого вирішення. Така ситуація найчастіше виникає в результаті відкриття нових фактів, які не укладаються в рамки колишніх теоретичних положень, тобто коли жодна з теорій не може пояснити нові факти.

Актуальність теми бакалаврської / магістерської роботи – це її суттєве значення, відповідність сучасним потребам філологічної науки, її практичним завданням. Вона характеризує, що з цієї теми вже відомо, а що досліджується студентом уперше. Стан розробки теми розкривають, подаючи короткий огляд і критичний аналіз найбільш цінних та актуальних робіт (10-15 джерел) із вказівкою на проблеми, що в них висвітлено.

Обґрунтовуючи актуальність теми, зазвичай подають відомості або рекомендації щодо практичного застосування результатів дослідження, тобто формулюють теоретичне й практичне значення одержаних результатів.

Формулювання актуальності не повинно бути багатослівним. Досить кількома реченнями висловити сутність проблеми або наукового завдання.

Новизну роботи має довести новий погляд на проблему, самостійність дослідження, виокремлення власного внеску студента від вже існуючих поглядів.

Висвітлення актуальності й новизни роботи не повинно бути багатослівним.

Зразок 1

Актуальність вибору об'єктом дослідження термінологічних іменників-юстапозитів пов'язана з потребою комплексного аналізу структури та семантики цих особливих лексичних одиниць, з'ясуванням широкого спектру семантичних відношень між їхніми компонентами, пізнанням специфіки цих відношень на тлі зв'язків між самостійними однослівними термінами.

Новизна виконаної роботи полягає в тому, що вперше в українському мовознавстві комплексно досліджено семантичні відношення між компонентами термінологічних іменників-юстапозитів як цілісних номінативних одиниць. Проаналізовано основні вияви семантичних

відношень між значеннєво нерівноправними (гіперо-гіпонімійні відношення, відношення подібності) та значеннєво рівноправними (співвідносні, синонімійні, антонімійні відношення) компонентами таких іменників. Схарактеризовано їхні лексико-семантичні групи, визначено основні критерії виокремлення іменників-юкстапозитів як самостійних лексико-граматичних одиниць.

Зразок 2

Актуальність теми дослідження. Сучасна українська гуманітаристика актуалізує львівський текст не так розлогими літературознавчими або культурологічними дослідженнями, як специфічним літературним упровадженням в постмодерний культурний контекст, який міг би стати ґрунтом для концептуалізації та осмислення Львова як тексту. Місто в літературі сьогодні трактоване не тільки як тема, мотив чи образ на рівні урбаністичної традиції в літературі, а головне – як символ, як міфологема з глибинним архетипним наповненням. Актуальним наразі є осмислення стилєвих домінантів дискурсу міста через призму полікультуральності в історичному та філософському контекстах. Виходячи з уже напрацьованого («Дванадцятка». Наймолодша львівська літературна богема 30-х років ХХ ст.: Антологія урбаністичної прози» (Львів: Піраміда, 2006), збірка есеїв «Leopolis multiplex: знову за своє» (Київ: Грані-Т, 2008) тощо), презентоване наукове дослідження є спробою контекстуалізувати «літературне буття» Львова через реконструкцію львівського тексту.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що львівський текст є літературознавчим конструктом, який доволі часто використовується у сучасних вітчизняних дослідженнях, і теоретичне засвоєння цього термінологічного утворення все ще вимагає глибокого осмислення. Також зауважимо, що обрані твори для аналізу відносяться до найактуальніших. Йдеться про те, що вони вийшли друком впродовж останніх двох років, а

Зразок 3

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю теоретичного осмислення гендерної проблематики, яка досить різновекторно досліджена в літературознавстві, вироблення методологічного підходу до аналізу поетичних текстів як гендерно забарвлених, також потребою у визначенні засобів конструювання гендерної ідентичності в поетичному дискурсі інтимної лірики Ліни Костенко та у поетичних текстах авторки означеного дослідження. Оскільки поетичний доробок Інни Мельник малої відомий широкому читацькому загалу, увагу приділено самоаналізу власного поетичного світобачення, ідіостилю та характеру творчого мислення авторки.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше робиться спроба проаналізувати гендерну проблематику та феміністичні дослідження як в Європі, так і на теренах українського наукового простору, дослідити процеси, які вплинули на появу жіночого письменства, розглянути поетичну творчість Ліни Костенко у контексті гендерної проблематики, зробити спробу авторефлексії над власними поетичними текстами та простежити як у них репрезентується художня особистість жінки та чоловіка і як розкривається їхня гендерна сутність.

Мета і завдання дослідження

Мета роботи – це окреслений кінцевий результат, на досягнення якого спрямоване все дослідження.

Мета реалізується через конкретні завдання, які необхідно розв'язати в дослідженні.

Завдання – це конкретні шляхи, засоби досягнення студентом поставленої мети. Завдання слід формулювати у формі переліку дій: встановити..., обґрунтувати..., дослідити..., розробити..., з'ясувати..., проаналізувати..., розкрити..., розробити..., довести..., визначити... тощо.

До процесу визначення завдань треба поставитися дуже відповідально, оскільки опис розв'язання визначених завдань складає зміст розділів і підрозділів бакалаврської / магістерської роботи.

Мета і завдання – це своєрідні зобов'язання, які бере на себе студент, і, ним же визначені, шляхи їх вирішення. Якість виконання студентом своїх зобов'язань є критерієм наукової цінності бакалаврської / магістерської роботи.

Зразок 1

Мета дослідження – визначити та систематизувати семантичні відношення між компонентами термінологічних іменників-юкстапозитів, з'ясувати їхню специфіку порівняно з виявами семантичних відношень між однослівними термінами.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань:

- узагальнити теоретичні засади лінгвістичного трактування поняття «юкстапозит»;
- визначити спільні та відмінні ознаки складних слів, утворених словоскладанням, і словосполучень; установити критерії виокремлення іменників-юкстапозитів як самостійних лексико-граматичних одиниць;
- схарактеризувати основні структурно-семантичні моделі термінологічних іменників-юкстапозитів зі значеннєво нерівноправними компонентами;
- з'ясувати особливості вияву гіперо-гіпонімійних відношень між компонентами термінологічних іменників-юкстапозитів, виокремити основні лексико-семантичні групи таких іменників-юкстапозитів;
- установити специфіку вияву відношень подібності між компонентами термінологічних іменників-юкстапозитів;
- визначити та проаналізувати всі вияви семантичних відношень у термінологічних іменниках-юкстапозитах зі значеннєво рівноправними компонентами.

Зразок 2

Мета роботи – окреслити та дослідити особливості функціонування «львівського тексту» в сучасній українській жіночій прозі.

Відповідно до мети роботи були визначені завдання дослідження:

- проаналізувати особливості міста як тексту в літературознавчих дослідженнях;
- з'ясувати поетику досліджуваних творів;
- означити стильові домінанти «львівського тексту» через призму феміністичної манери письма.

Зразок 3

Мета роботи – визначити особливості репрезентації гендерної ідентичності українського жіночого поетичного дискурсу на прикладі творчості Ліни Костенко, а також розкрити власну поетичну індивідуальність шляхом саморефлексії над презентованими поетичними текстами.

Досягнення мети передбачає виконання таких завдань:

- з'ясувати ступінь вивчення поняття «гендер», розмежувати поняття «гендерна роль» і «гендерний стереотип»;
- конкретизувати літературознавче розуміння понять «гендер» та «дискурс»;
- виділити та охарактеризувати провідні стереотипи гендерної картини світу – маскуліність та фемінність;
- простежити відтворення гендерної ідентичності в поетичному світі Ліни Костенко;
- презентувати власний поетичний набуток, проаналізувати його з позиції гендерної ідентичності та особливостей індивідуально-авторського стилю.

Об'єкт і предмет дослідження

Об'єкт дослідження – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію, тобто це те, що досліджується загалом. Це вся сукупність відношень різних аспектів теорії й практики науки, яка слугує джерелом необхідної для дослідника інформації.

Предмет дослідження – це тільки ті суттєві зв'язки та відношення, які підлягають безпосередньому вивченню в роботі, вони є головними, визначальними для конкретного дослідження. Таким чином, предмет дослідження є вузким, ніж об'єкт, він міститься в межах об'єкта.

Визначаючи об'єкт, необхідно знайти відповідь на питання: що розглядається? Разом із тим предмет визначає аспект розгляду, дає уявлення про зміст розгляду об'єкта дослідження, про те, які нові відношення, властивості, аспекти і функції об'єкта розкриваються. Отже, об'єктом виступає те, що досліджується, а предметом – те, що в цьому об'єкті вимагає наукового пояснення. Предмет дослідження – це чітко означений аспект наукового вивчення в межах обраного об'єкта.

Зразок 1

Об'єктом дослідження є термінологічні іменники-юкстапозити сучасної української літературної мови.

Предметом дослідження є різні вияви семантичних відношень між компонентами термінологічних іменників-юкстапозитів.

Зразок 2

Об'єктом дослідження є поетичний доробок Ліни Костенко та Інни Мельник з позицій гендерного дискурсу.

Предметом дослідження є особливості поетичної реалізації індивідуально-авторської картини світу та відтворення гендерної ідентичності в досліджуваному масиві текстів.

Методи дослідження

Методи дослідження, за допомогою яких здійснювалися добір і опрацювання фактичного матеріалу, є обов'язковим елементом вступу. Методи дослідження – це сукупність прийомів чи операцій практичного або теоретичного освоєння дійсності, підпорядкованих вирішенню конкретного завдання. Їх вибір диктується характером фактичного матеріалу, умовами й метою дослідження.

У **ВСТУПІ** студент подає перелік використаних методів дослідження для досягнення поставленої в кваліфікаційній роботі мети та вирішення окреслених завдань. Перераховувати методи дослідження треба не абстрактно, а в безпосередньому зв'язку із змістом роботи, визначаючи, що саме досліджувалось тим чи іншим методом.

Зразок 1

*Для вирішення поставлених у роботі завдань використовуються такі **методи** лінгвістичного аналізу: 1) зіставний метод, за допомогою якого виявляються подібності та розбіжності семантики лексичних одиниць; 2) описовий метод, який уможлиблює комплексне представлення отриманих результатів; 3) метод компонентного аналізу, за допомогою якого описується семантика дієслів стану та здійснюється кваліфікація дібраних мовних одиниць; 4) метод дистрибутивного аналізу, що дозволяє здійснити дослідження семантики дієслів з урахуванням синтагматичних та парадигматичних зв'язків цих мовних одиниць; 5) кількісний метод, що дозволяє використовувати кількісні оцінки емпіричних даних.*

Зразок 2

*Для розв'язання поставлених завдань було застосовано такі **методи**: 1) системний, котрий дав змогу оцінити явище в широкому й докладному контексті історії культури та літератури; 2) описовий, що дозволив виділити провідні словесні образи у творчості Ліни Костенко та Інни*

Мельник, визначити змістові й формальні особливості конкретних поетичних текстів; 3) порівняльний, що дозволив простежити характер творчого переосмислення певних поетичних образів та виявити творчу оригінальність досліджуваних текстів; 4) когнітивний, що дав змогу з'ясувати особливості мислення і пізнання авторів; 5) психологічний, який сприяв дослідженню внутрішнього світу персонажів і мотивації їхніх учинків; 5) метод аналізу і синтезу для визначення структурних компонентів ліричного дискурсу письменниць. Окрім класичної методології, в дослідженні застосовувалися і сучасні методи – елементи теорії жіночих та гендерних студій. Подекуди залучалися дієві елементи біографічного, контекстуального, культурно-історичного методів.

Матеріал дослідження

Матеріал дослідження має свідчити про достовірність отриманих у роботі результатів.

Джерелом фактичного мовного-літературного матеріалу можуть бути словники різних типів; художні, наукові, газетні, публіцистичні, рекламні тексти. Комбіноване використання джерел різних типів збільшує достовірність результатів проведеного дослідження. Покликання на джерела фактичного матеріалу подаються у круглих дужках (див. розділ 5 «Правила оформлення бакалаврської / магістерської роботи»).

Достовірність отриманих у роботі результатів також підтверджується обсягом мовної вибірки, яка обов'язково має бути вказаною у ВСТУПІ до бакалаврської / магістерської роботи. Приблизна кількість мовної вибірки, що забезпечує достовірність результатів, залежно від обраної теми дослідження, може становити 600-1000 одиниць (окремих лексем, фразеологічних одиниць, граматичних форм, речень), отриманих шляхом суцільної вибірки з лексикографічних і/або текстових джерел.

Зразок 1

Матеріал дослідження. Уперше в українській комунікативній та прагмалінгвістиці було обрано відеоматеріал, виділений із сучасних українських художніх фільмів, що зумовлено специфікою предмета дослідження, адже візуалізація дає змогу виділити екстралінгвістичні релевантні пресупозиції вербального вираження ситуації початку комунікативного контакту (час, місце, попередній ситуативний контекст, вік, статус мовців), що не завжди можливо у процесі аналізу писемних текстів. Матеріалом дослідження стали 45 українських дискурсивних відеофрагментів ситуацій початку комунікативного контакту. Додатковим матеріалом слугували результати анкетування – 35 українських анкет. Методологічним підґрунтям анкети є семіотична модель М. Холідея, що описує регістрові характеристики дискурсу.

Джерела дослідження. Оскільки об'єкт дослідження – усне спілкування, що відбувається за певних екстралінгвістичних умов, – основним джерелом було обрано 10 українських сучасних художніх фільмів; 45 анкет, а також дослідження з мовленнєвого етикету.

Зразок 2

Матеріалом дослідження є вибрані ліричні тексти Ліни Костенко і творчий доробок автора роботи.

Джерельною основою роботи є праці Т. Гундорової, В. Агеєвої, Л. Таран, О. Забужко, С. Павличко, О. Гук, О. Оксамитної, О. Омельчука, М. Дмитрієва, Г. Улюри, Н. Зборовської. В роботі використані розвідки С. Філоненко, О. Сизової, Е. Мінаєва, О. Карабьова, Г. Маковей, Ю. Кушнерюк, І. Хабарова, Т. Ткаченка, С. Гілберта, В. Вулф, присвячені гендерній проблематиці.

Практичне значення одержаних результатів

У бакалаврській / магістерській роботі, що має теоретичне значення, треба подати відомості про наукове використання результатів досліджень або

рекомендації щодо їх використання, а в бакалаврській / магістерській роботі, що має прикладне значення – відомості про практичне застосування одержаних результатів або рекомендації, як їх використати.

Зразок 1

Теоретичне значення роботи визначає те, що її узагальнення поглиблюють теоретичні засади термінотворення, розширюють уявлення про способи формування термінів, сприяють увиразненню лінгвістичного трактування поняття «юкстапозит», розмежуванню одиниць суміжних мовних рівнів – лексичного і синтаксичного. Отримані результати важливі для подальшого розвитку українського термінознавства, а також для розбудови теорії словоскладання.

Практична цінність результатів дослідження зумовлена можливістю використання їх для написання праць зі словотвору і термінології, а також у лінгводидактиці – для створення курсів і спецкурсів із термінознавства, словотвору, лексикології, для підготовки до лекційних і практичних занять студентів філологічних спеціальностей. Матеріали дослідження прислужаться в практиці укладання термінологічних і словотвірних словників.

Зразок 2

Теоретичне значення роботи. У роботі схарактеризовано диференційні ознаки комп'ютерного дискурсу, визначено кваліфікаційні та класифікаційні параметри медіа у комп'ютерному дискурсі й окреслено специфіку проведення контент-аналізу медіа у комп'ютерному дискурсі.

Результати дослідження можуть знайти **практичне використання** у вишівських курсах із лексикології української мови загалом і фразеології зокрема, спецкурсах з актуальних питань лінгвістики («Концептуальний аналіз мовних одиниць», «Концептивістика») та лінгвокультурології, шкільних факультативних курсах. Укладено навчальну програму філологічного профілю ЗНЗ для учнів 10-11 класів «Фразеологія у національно-мовній картині світу» (апробовано в Донецькій

загальноосвітній школі I-III ступенів №43). Матеріал роботи може бути використаний у лексикографічних студіях, зокрема під час створення фраземоідеографічних словників, під час написання курсових, бакалаврських і магістерських робіт.

Зразок 3

Теоретичне значення роботи: дослідження сприяє конкретизації літературознавчих понять «гендер» та «дискурс», поглиблює уявлення про провідні стереотипи гендерної картини світу – маскуліність та фемінність.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що його результати можуть бути використані у процесі викладання фахових дисциплін та спецкурсів з сучасної української літератури, а також спецкурсу з літератури рідного краю в основній школі; для подальшого теоретичного осмислення особливостей поетичного жіночого дискурсу в гендерному аспекті, написання розвідок та монографій, присвячених цій тематиці.

Апробація результатів дослідження

Якщо матеріали роботи повідомлялися на наукових конференціях, студентських наукових гуртках, колоквіумах або семінарах (теоретична апробація), слід точно вказати дані про відповідні наукові заходи (дата, місто, назва заходу).

Публікації

Вказати, у яких збірках наукових робіт, наукових журналах, матеріалах конференцій тощо друкувалися матеріали бакалаврської / магістерської роботи.

Зразок 1

Апробація результатів дослідження. Найважливіші здобутки роботи викладено в наукових доповідях на 8 міжнародних наукових, науково-практичних та науково-методичних конференціях, серед яких: IX Міжнародна науково-практична конференція «Гуманізм та освіта»

(Вінниця, 2008); IV Міжнародна науково-практична конференція «Міжкультурна комунікація: мова – культура – особистість» (Острог, 2010); Міжнародна наукова конференція «Системний аналіз функціонування мовних одиниць» (Київ, 2011); Міжнародна наукова конференція «Проблеми региональной лингвистики» (Твер, 2013); II Міжнародна наукова конференція «Мова – література – культура в контексті національних взаємозв'язків» (Бердянськ, 2013); Міжнародна наукова конференція «Функціональна природа тексту як лінгвосеміотичного, комунікативного і мовно-мисленнєвого утворення» (Київ, 2014); VI Міжнародна науково-практична конференція «Мир языков: ракурс и перспектива» (Мінськ, 2015); Міжнародна науково-методична конференція «Сучасні технології викладання гуманітарних дисциплін: тенденції та перспективи» (Вінниця, 2015).

Зразок 2

Апробація роботи. Апробацією результатів дослідження були вступи на студентському науковому гуртку (листопад 2013 р.), студентській науковій конференції (квітень 2014 і 2015 рр.), Міжнародній науково-методичній конференції «Сучасні технології викладання гуманітарних дисциплін: тенденції та перспективи» (Вінниця, 2015).

Матеріали роботи надруковані у таких виданнях:

1. Лінгвістичні студентські студії : зб. наук. праць. – Вінниця : ДонНУ, 2015. – Вип. 2. – С. 24–29.
2. Методичні студії : зб. наук.-метод. праць. / уклад. М. О. Вінтонів (відпов. ред) та ін.. – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. – С. 37–48.

Зразок 3

Апробація роботи. Апробацією результатів дослідження були вступи на студентському науковому гуртку (грудень 2015 р.), студентській науковій конференції (квітень 2015 і 2016 рр.), Міжнародній науково-методичній

конференції «Сучасні наукові дослідження представників філологічних наук та їхній вплив на розвиток мови та літератури» (Львів, 2016).

Матеріали роботи вийшли друком у таких виданнях:

1. Заїка С.О «Молодіжний досвід» та стратегії текстуалізації у романі Любка Дереша «Поклоніння ящірці» /С.О. Заїка // Наукові студії студентів-грінченківців. – К., 2015. – С.52
2. Заїка С.О. Сльози як вода: ностальгійна текстуалізація Львова в поезії Збігнева Герберта /С. О. Заїка // Сучасні наукові дослідження представників філологічних наук та їхній вплив на розвиток мови та літератури: матеріали міжнар. наук.-практ. конфер. – Львів, 2016. – С.15-22.

Зразок 4

Результати дослідження апробовано на VIII щорічній Міжнародній науковій конференції «Літературний процес: трансгресії революцій» (Київ, 07 – 08 квітня 2017 року). Поетичні твори були представлені на XII Всеукраїнському фестивалі студентської художньої творчості «Весняна хвиля», на студентському культурно-мистецькому проекті «Поза кадром», на університетських поетичних конкурсах («I love...» (2013), «URBI et ORBI» (2014)). Поезія «Пишу тобі останній лист...» була покладена на музику учасником талант-шоу «Х-фактор» та переможцем музичного шоу «Караоке на майдані» Юрієм Охремчуком. Цикл віршів був представлений у збірці студентської творчості «Сонячне проміння» (2016 рік) та в університетському журналі «Браво».

4.7. Основна частина бакалаврської / магістерської роботи

Основна частина бакалаврської / магістерської роботи повинна мати чітку логічну структуру. Вона складається з розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів. Кожний розділ починають з нової сторінки. Основному тексту кожного розділу може передувати передмова з коротким описом вибраного

напрямку й обґрунтуванням застосованих методів досліджень та вказівкою ключових термінів. Як правило, основна частина поділяється на 2-3 розділи. У кінці кожного розділу формулюють висновки із стислим викладенням наведених у розділі наукових і практичних результатів, що дає змогу вивільнити загальні висновки від другорядних подробиць.

РОЗДІЛ 1 присвячується теоретико-методологічним аспектам досліджуваної проблеми. Обов'язковою складовою першого розділу є аналітичний огляд літератури, в якому студент окреслює основні етапи розвитку наукової думки за своєю проблемою. Стисло, критично висвітлюючи роботи попередників, студент повинен назвати ті питання, що залишилися невирішеними і, отже, визначити своє місце в розв'язанні проблеми. Кожне анотоване джерело повинно містити покликання на відповідну позицію в списку використаних джерел.

Рекомендований обсяг цього розділу – до 20 сторінок.

У подальших розділах на основі теоретичних положень першого розділу має бути всебічно проаналізована досліджувана проблема і запропоновані шляхи її вирішення.

РОЗДІЛ 2 (та інші розділи, якщо вони передбачені автором) має власне дослідницький характер. Виклад матеріалу підпорядковують одній провідній ідеї, чітко визначеній автором. Пропонується аналіз мовних одиниць або особливостей структури художніх творів тощо, доводяться теоретичні положення, які були окреслені в Розділі 1, викладаються результати власних спостережень.

Усі розділи повинні бути логічно пов'язані між собою. Матеріал, що викладається, має бути досить аргументованим і переконливим. У роботі слід уникати як зайвого цитування, так і думок, ідей, висловів, не підтверджених відповідними покликання на джерела.

У бакалаврській роботі має бути методичний розділ (підрозділ або додаток), у якому розглядається вивчення обраної проблеми в 5–11 класах

загально-освітньої школи або в закладах альтернативної освіти (ліццях, гімназіях, коледжах, колегіях тощо).

4.8. Висновки

Загальні **ВИСНОВКИ** мають містити стислий виклад теоретичних і практичних результатів, отриманих автором бакалаврської / магістерської роботи особисто в процесі дослідження. **ВИСНОВКИ** зазвичай оформлюються у вигляді певної кількості тез, їх послідовність визначається логікою проведеного дослідження, композиційною будовою бакалаврської / магістерської роботи і відповідають поставленим у **ВСТУПІ** завданням.

У **ВИСНОВКАХ** необхідно викласти рекомендації щодо наукового та практичного використання здобутих результатів, а також обґрунтувати перспективи проведення подальшої роботи в цій галузі. Приклади для ілюстрації основних висновків проведеного дослідження не наводяться. Посилання на інших авторів, їх цитування, а також наведення загальновідомих істин не допускаються.

Рекомендований обсяг заключної частини – до 4-х сторінок.

4.9. Список літератури

До **СПИСКУ ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ** включається вся опрацьована автором бакалаврської / магістерської роботи література незалежно від того, де вона надрукована: в окремому виданні, у збірнику, журналі, газеті тощо, а також без уваги на те, є чи немає в тексті роботи покликання на праці, що були використані автором під час роботи над темою.

Літературу треба розміщувати у списку в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків. У списку використовується загальна нумерація використаної літератури, а не нумерація за розділами. Відомості про праці, які включені до списку, необхідно подавати згідно з вимогами Державного стандарту.

4.10. Додатки до бакалаврської / магістерської роботи

ДОДАТКИ наводяться в кінці роботи після **СПИСКУ ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ**. За необхідності до **ДОДАТКІВ** доцільно включити допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття змісту бакалаврської / магістерської роботи (таблиці допоміжних цифрових даних, графіки, глосарії, ілюстрації допоміжного характеру, рекомендації щодо впровадження).

РОЗДІЛ 5

ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ БАКАЛАВРСЬКОЇ / МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

5.1. Загальні вимоги

Бакалаврська / магістерська робота подається до захисту в друкованому вигляді. Роботу друкують на одній стороні аркуша білого паперу формату А-4 (210x297 мм) з використання текстового редактора Word:

- *шрифт* – *Times New Roman* (для значеннєвого виділення прикладів, понять тощо допускається використання інших шрифтів);

- *розмір шрифту* – 14;

- *відстань між рядками* – 1,5 інтервали (до 30 рядків на сторінці);

- *верхній і нижній береги* – 20 мм, *лівий* – 30 мм, *правий* – не менше 15 мм.

Таблиці та ілюстрації допускається, у разі необхідності, виконувати на аркушах формату А3.

Шрифт друку повинен бути чітким, стрічка – чорного кольору середньої жирності. Щільність тексту роботи повинна бути однаковою.

Вписувати в текст роботи окремі іншомовні слова, формули, умовні знаки можна чорнилом або пастою тільки чорного кольору, при цьому щільність вписаного тексту повинна бути наближеною до щільності основного тексту.

Текст роботи повинен бути ретельно відредагованим, усі дані, цитати та літературні джерела звірені автором роботи. Виявлений у роботі плагіат (використання чужих текстів без покликання на них) дає підстави оцінити представлену роботу на «незадовільно».

5.2.Оформлення заголовків бакалаврської / магістерської роботи:

Заголовки структурних частин бакалаврської / магістерської роботи: **ЗМІСТ, ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ** (за необхідності), **ВСТУП, РОЗДІЛ, ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ, ДОДАТКИ** друкують великими літерами жирним шрифтом посередині рядка.

Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу жирним шрифтом. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою. Відстань між заголовком структурної частини та текстом (або заголовком підрозділу) повинна дорівнюватись 1,5 інтервалам.

Заголовки пунктів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу жирним шрифтом.

Зразок

РОЗДІЛ 1

ЗАСОБИ ФРЕЙМОВОЇ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ІРОНІЇ В ДИСКУРСІ

1.1. Рівень організації мовлення

Цей рівень у мовленні преси репрезентований використанням різних сценаріїв з іронічною метою <...>.

1.1.1. Іронія і синтаксичні сценарії

У цьому підрозділі варто розглянути сценарії, запозичувані пресою з різних сфер життя, передусім усного мовлення. Особливості таких сценаріїв зазвичай виявляються на рівні синтаксису <...>.

Кожну структурну частину бакалаврської / магістерської роботи (**ЗМІСТ, ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ, ВСТУП, РОЗДІЛ, ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ, ДОДАТКИ**) треба починати з нової сторінки (підрозділів, пунктів і підпунктів це не стосується).

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ і ДОДАТКИ до загального обсягу бакалаврської / магістерської роботи не входять, але всі сторінки зазначених елементів роботи підлягають нумерації на загальних засадах.

!!! Бакалаврська / магістерська робота подається до захисту у двох примірниках: перший – у твердій палітурці (пружинне опрацювання забороняється!); другий – на електронному носії (одним файлом). Електронна версія роботи має бути ідентичною паперовій.

!!! Підшивається (переплітається) тільки те, що є продуктом діяльності самого студента:

- робота,
- додатки,
- ксерокопії публікацій.

Вкладається у роботу:

- відгук наукового керівника;
- рецензія;
- акт про впровадження (за необхідності).

5.3. Нумерація сторінок

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, рисунків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака №.

Номер розділу ставлять після слова **РОЗДІЛ** (нумерація арабська). Номери розділів можуть вказуватися окремим рядком над відповідним заголовком (**РОЗДІЛ 1**), після номера крапка не ставиться. Якщо назва

розділу пишеться в одному рядку з номером цього розділу, то після номера ставиться крапка (**РОЗДІЛ 1.**).

Такі частини роботи, як **ВСТУП, ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ** не мають порядкового номера, тобто всі аркуші, на яких розміщені згадані структурні частини роботи, нумеруються звичайним чином, не нумеруються лише їх заголовки (не можна друкувати: «Розділ 5. ВИСНОВКИ»).

Підрозділи нумерують в межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу та порядкового номера підрозділу. Після кожної цифри має стояти крапка (**2.3.**).

Пункти нумерують у межах кожного підрозділу. Номер пункту складається з номера розділу, номера підрозділу та номера пункту, між якими ставиться крапка (наприклад, **1.3.2.** наприклад [11, с. 15] або [11, с. 15-25]. – другий пункт третього підрозділу першого розділу), потім у тому ж рядку йде заголовок пункту (пункт може не мати заголовка).

Примітки до тексту роботи, таблиць і рисунків нумеруються послідовно в межах кожної сторінки.

5.4. Умовні скорочення

Перелік умовних скорочень треба друкувати двома колонками, у яких ліворуч за абеткою наводять скорочення, праворуч – їх детальне розшифрування.

Якщо в тексті роботи використовуються скорочення не лише термінів,, наприклад,, ще й назв мов, лексикографічних джерел тощо, їх подають під відповідними заголовками, які нумерують послідовно в межах переліку умовних скорочень і друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу жирним шрифтом.

Зразок

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

1. Мови

англ. – англійська

грец. – грецька

і.-є. – індоєвропейська

ісп. – іспанська

лат. – латинська

нім. – німецька

пол. – польська

рос. – російська

укр. – українська

2. Лексикографічні джерела

СРЯ – Словарь русского языка

СУМ – Словник української мови

3. Терміни

БІ – базовий іменник

ЛСВ – лексико-семантичний варіант

ПІ – похідний іменник

ФТ – формула тлумачення

!!! Треба уникати використання великої кількості умовних скорочень, бо це ускладнює сприйняття змісту роботи.

5.5. Покликання на використану літературу і джерела

Під час написання бакалаврської / магістерської роботи студент має покликатися на джерела, матеріали, окремі результати з яких наводяться в бакалаврській / магістерській роботі, або на ідеях і висновках яких розроблюються проблеми, завдання, питання, вивченню яких присвячена бакалаврська / магістерська робота. Це дає можливість перевірити вірогідність інформації, допомагає з'ясувати її зміст тощо.

Покликання в тексті бакалаврської / магістерської роботи на
СПИСОК

ЛІТЕРАТУРИ слід позначати порядковим номером за списком. Цей номер, а також (через кому) номер сторінки(-ок), на якій(-их) знаходиться цито-ваний матеріал, подається в квадратних дужках, наприклад [11, с. 15] або [11, с. 15–25].

Зразок

Складними словами в концепції Н. Ф. Клименко визнано композити, юкстапозити та абревіатури. Дослідниця визначила юкстапозицію як «складання кількох оформлених слів або форм слів, для яких характерне поєднання двох чи більше компонентів без сполучних голосних [12, с. 6].

Якщо описується праця загалом, то в дужках зазначено тільки її порядковий номер, наприклад: «... у праці О. О. Потебні «Думка й мова» [11]».

Зразок

Увага до статистичних методів визначення диференційних ознак функційних стилів та ідіостилю характерна для 60–70-і рр. ХХ ст. У 80–90 рр. ХХ ст.–поч. ХХІ ст. активізовано дослідження ідіостилю з погляду естетики художнього слова й створення індивідуальних картин світу [15; 24; 38; 45; 47 та ін.].

Якщо покликаються підряд декілька разів на одне джерело, у квадратних дужках зазначається: [там само].

Зразок

Дослідник проаналізував ці явища крізь призму процесів словотвірної номінації і зробив висновок, що всі вони «постали не словотвірним шляхом, без застосування словотвірних ресурсів (словотворчий засіб, словотвірна модель), не мають сформованого реального словотвірного значення і за всіма ознаками (семантичними, структурними) належать до одиниць інших (не-словотвірних) рівнів мови: синтаксичного чи проміжних» [там само].

5.6. Загальні вимоги до цитування

Для підтвердження власних аргументів через посилання на авторитетне джерело або для критичного аналізу тієї чи іншої наукової праці слід наводити **цитати**. Науковий етикет вимагає точного відтворення цитованого тексту.

Текст цитати починається і закінчується лапками. Цитата наводиться в тій граматичній формі, у якій вона подана в першоджерелі, із збереженням особливостей авторського написання. Пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні допускається без перекручування авторського тексту. Пропуски позначаються трьома крапками. Якщо перед випущеним текстом або за ним стояв розділовий знак, він не зберігається.

Кожна цитата обов'язково супроводжується **посиланням** на джерело.

При згадуванні в тексті прізвищ ініціали ставляться перед прізвищем: О. В. Соколов, А. О. Ткаченко, І. Р. Вихованець, а не Соколов О. В., Ткаченко А. О., Вихованець І. Р., як це прийнято в списку використаної літератури.

Зразки

У сучасній лінгвістиці простежується неоднорідність поглядів на розуміння і співвідношення понять ідіолект та ідіостиль. Так, В. П. Григор'єв ототожнює ці терміни, акцентуючи увагу на тому, що „будь-який ідіостиль як факт сучасної літератури є одночасно й ідіолектом” [71, с. 4].

Ідіолект та ідіостиль співвідносимо як поверхневу й глибинну структури в описах на зразок „Смисл = Текст” [99, с. 161–167; 249, с. 11].

Приклади мовного матеріалу в бакалаврській / магістерській роботі друкуються курсивом (без виділення жирним шрифтом).

Як уже зазначалося, погоджуючись на одруження, дівчина подавала рушники, а на знак відмови – виносила гарбуза, пор.: *пахне гарбузом; піти з гарбузом (з гарбузами); годувати гарбузами; давати (підносити) / дати (піднести) [печеного] гарбуза; діставати / дістати (покуштувати, схопити) [печеного] гарбуза; наділяти / наділити гарбузом (гарбузами); скуштувати гарбузової каші; остатися з гарбузом.*

Фрагменти тексту, що слугують ілюстративним матеріалом, друкуються курсивом. Елементи ілюстративного тексту, що потребують виділення, підкреслюються.

5.7. Таблиці. Діаграми

Цифровий матеріал, як правило, повинен оформлюватися у вигляді **таблиць**.

Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею та друкують чи записують симетрично до тексту. Назву і слово «Таблиця» починають з великої літери і не підкреслюють.

Заголовки граф повинні починатися також з великої літери, підзаголовки – із маленької, якщо вони складають одне речення із заголовком, і з великих, якщо є самостійними.

Таблицю розміщують після першого згадування про неї в тексті.

Заголовки граф повинні починатися з великих літер, підзаголовки – з маленьких, якщо вони складають одне речення із заголовком, і з великих літер, якщо вони є самостійними. Висота рядків повинна бути не меншою за 8 мм. Графу з порядковими номерами рядків до таблиці включати не треба.

Зразок
Таблиця 3.1.

**Семантичні відношення між термінологічними іменниками-
юкстапозитами з рівноправними компонентами**

№ з/п	Модель юкстапозитів	Тип відношень	Кількість юкстапозитів	Частка від загальної кількості, %
1.	Іменники-юкстапозити, утворені із сурядних словосполучень	Антоніміїні відношення	19	24
2.	Іменники-юкстапозити, утворені за словотвірною моделлю сурядного типу	Співвідносні відношення	50	68,1
		Синоніміїні відношення	10	7,9

Цифровий матеріал може подаватися й у вигляді **діаграми**. Діаграма є засобом наочного представлення даних. Вона полегшує порівняння цифрових даних, зіставлення закономірностей і тенденцій розвитку. Діаграми є зручним засобом подання кількісних даних у презентації під час захисту бакалаврської / магістерської роботи.

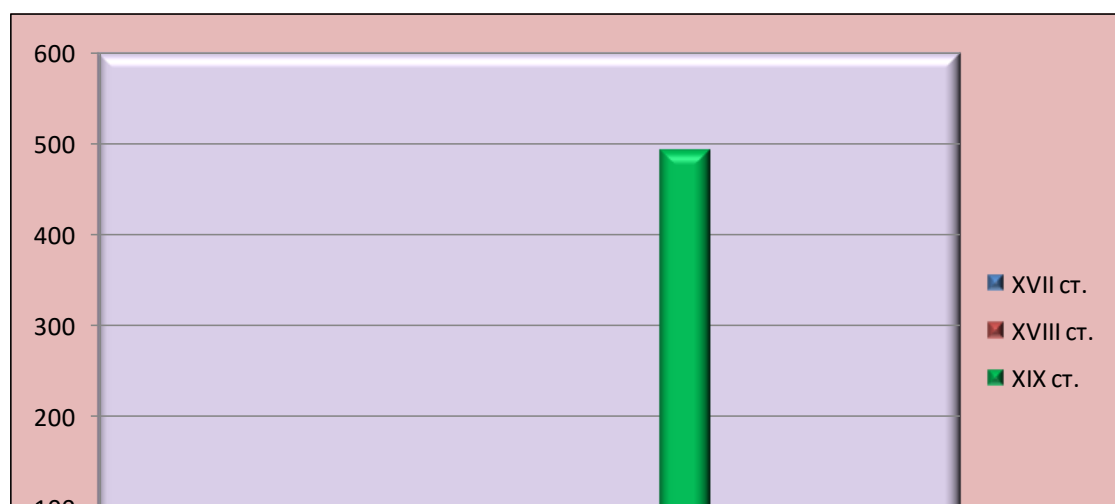
Назва діаграми представляє собою стислу характеристику зображеного. Діаграму доповнюють поясненням (легендою, що містить кольорові позначення деталей сюжету).

Номер діаграми та її назву друкують нежирним шрифтом і розміщують над діаграмою, поясння – праворуч або ліворуч від діаграми.

Тип діаграми вибирають, виходячи з певного загального задуму.

Зразок

Діаграма 1. Кількісне співвідношення мікротопонімів історичної Уманщини за століттями

5.8. Ілюстрації

Ілюстрації (фотографії, креслення, схеми, графіки, карти), розмір яких не перевищує 0,3 формату А4, можна подавати в бакалаврській /магістерській роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці.

Ілюстрація, розміри якої більші за формат А4, враховують як одну сторінку й розміщують у ДОДАТКАХ з відповідними покликаннями на них у тексті.

Ілюстрації позначають словом «Рисунок» (скорочено) і нумерують послідовно в межах розділу, тобто номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу й порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка «Рис. 1.2.».

Ілюстрації повинні мати точну та коротку назву, яку розміщують після номера ілюстрації. У деяких випадках ілюстрації доповнюють окремими поясненнями. Номер ілюстрації, її назва і пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією. Наприклад, «Рис. 1.1. Обкладинка першого видання поеми «Енеїда» І. Котляревського».

Якість ілюстрацій повинна забезпечувати їхнє чітке відтворення.

Фотознімки розміром менші за формат А4 повинні бути наклеєні на стандартні аркуші білого паперу формату А4.

NB! На всі таблиці, діаграми та ілюстрації бакалаврської / магістерської роботи повинні бути покликання в тексті, у цьому разі слово «таблиця / діаграма / рисунок» у тексті пишуть скорочено, наприклад: [табл. 1], [рис. 2].

У повторних покликаннях на таблиці та ілюстрації треба вказувати скорочено слово «дивись», наприклад: [див. табл. 3]

5.9. Оформлення списку використаної літератури

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ та **СПИСОК ДЖЕРЕЛ** (у мовознавчих роботах) мають окрему порядкову нумерацію.

Література у списках подається в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків, спочатку кирилицею, потім – латиницею.

Бібліографічний опис літератури укладають відповідно до чинних стандартів з бібліотечної та видавничої справи. Необхідну інформацію можна отримати з таких стандартів: ДСТУ 8302:2015

Покликання в тексті роботи на **СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ** оформляють у квадратних дужках, вказуються порядковий номер за списком та номер сторінки. Наприклад: [5, с. 36].

Покликання в тексті роботи на **СПИСОК ДЖЕРЕЛ** оформляють у круглих дужках. Наприклад: (Панас Мирний, с. 106); (Високий замок. – 25. 06. 2012).

Приклади оформлення бібліографічного опису в списку використаних джерел

Приклади оформлення списку літератури згідно ДСТУ 8302:2015

Характеристика джерела	Приклад оформлення
	Книги
Один автор	Поліщук Я. Реактивність літератури. Київ : Академвидав, 2016. 192с.
Два автори	Жила С. О., Лілік О. О. Художній світ сучасної української літератури: навч. посібник. Чернігів, 2017. 372 с.
Три і більше автори	Галич О., Назарець В., Васильєв Є. Теорія літератури : підручник. Київ : Либідь, 2008. 488 с.
Колективний автор	Шевченкознавство: ретроспективи і перспективи: зб. пр. Всеукраїнської (36-ї) наукової шевченківської конференції / Черкаський національний університет. Черкаси, 2007. 446 с.
Багатотомне видання	Сковорода Г. Пісні. Вірші. Байки. Трактати. Діалоги. Повне зібрання творів : у 2-х т. Київ : Наук. думка, 1973. Т. 1. 532 с.
За редакцією	Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / за ред. М. Зубрицької. Львів : Літопис, 2001. 832 с.

Автор і перекладач	Бодрійр Ж. Символічний обмін і смерть / пер. з франц. Л. Кононовича. Львів : Кальварія, 2004. 376с.
	Частина видання
Розділ книги	Галета О. Жіночий текст як тіло і тло: поезія Маріанни Кіяновської. <i>Гендер і культура</i> / упорядн. В. Агеєва. Київ : Факт, 2001. С. 81 – 93. Слабошпицький М. Найцікавіший і найдемократичніший жанр / Дімаров А. <i>Прожити й розповісти : повість про сімдесят літ</i> . Київ. 1998. С. 3 – 5.
Тези доповідей, матеріали конференцій	Пахаренко В. Генеза Шевченкової етики. <i>Шевченкознавство: ретроспективи і перспективи</i> : зб. пр. Всеукраїнської (36-ї) наукової шевченківської конференції. Черкаси, 2007. С. 140 – 46.
Статті з періодичних видань	Кавун Л. І. Художня інтерпретація проблеми Схід/Захід в українській прозі 20-х років ХХ століття. <i>Вісник Черкаського університету. Сер. Філологічні науки</i> . 2018. Вип. 1. Кн.1. С. 60 – 67. Ковацька О. Тубільний міф як сховок від колоніальної реальності у «Ностальгії» Василя Шкляра. <i>Слово і час</i> . 2015. № 6. С. 42 – 52.
	Електронні ресурси
Книги	Чухим Н. Гендер та гендерні дослідження в ХХ ст. URL: http://www.gendercentre.org.ua/publ-kats/gender . (дата звернення: 17.10.18).
Періодичні видання	Штонь Г. Літпроцес. Затвори і ями. <i>Українська літературна газета</i> . 2018. 6 серпня. URL: http://www.litgazeta.com.ua . (дата звернення: 12.10.2018).
	Інші документи
Законодавчі і нормативні документи (інструкції, накази)	Про затвердження Порядку забезпечення доступу вищих навчальних закладів і наукових установ, що знаходяться у сфері управління Міністерства освіти і науки України, до електронних наукових баз даних : наказ М-ва освіти і науки України від 2 серп. 2017 р. № 1110. <i>Вища школа</i> . 2017. № 7. С. 106–107
Дисертації, автореферати дисертацій	Ющенко Л. О. Проблематика і художні особливості історичної прози Віталія Кулаковського : дис. канд. філолог. наук : 10.01.01 / Черкаський національний університет. Черкаси. 2017. 245 с. Мельник Н. В. Жанрово-стильові модифікації української новели 80 – 90-х років ХХ ст.: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.01.01. Київ, 1999. 20 с.

--	--

5.10. Додатки

ДОДАТКИ оформлюють як продовження бакалаврської / магістерської роботи на наступних її сторінках, розміщуючи їх у порядку покликань у тексті роботи.

Кожен додаток повинен починатися із нової сторінки, обов'язково мати заголовок.

У правому верхньому кутку над заголовком розміщують слово «*додаток*» і велику літеру, що позначає його порядкову позицію. додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь. Наприклад, *Додаток А, Додаток Б* тощо).

Окремим додатком подаються матеріали з апробації основних положень дослідження. Для публікацій – це ксерокопія титульної сторінки збірника і ксерокопія статті. Участь у конференції підтверджується ксерокопіями дипломів, грамот, сертифікатів учасників та/або ксерокопією титульної сторінки програми конференції та сторінкою, на якій зазначається прізвище та тема доповіді студента.

Зразок

ДОДАТКИ

<i>Додаток А.</i> Список інформантів.....
<i>Додаток Б.</i> Історія населеного пункту
<i>Додаток В.</i> Зразок питальника для збирання говіркового матеріалу з лексики
<i>Додаток Г.</i> Аудіозаписи
<i>Додаток Д.</i> Розшифрування аудіозаписів діалектоносіїв (тексти, відповіді на питання)

Додаток Е. Апробація роботи

РОЗДІЛ 6

ПІДГОТОВКА І ЗАХИСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Мета захисту випускної кваліфікаційної роботи полягає у виявленні рівня розкриття автором теми роботи, самостійності й глибини вивчення проблеми, обґрунтованості висновків і пропозицій.

На захисті студенти повинні продемонструвати не тільки знання теми, але й рівень володіння науковими методами дослідження, логічним і статистичним аналізом досліджуваної проблеми, спроможністю до самостійного наукового пошуку, вміння чітко і зрозуміло викладати свої думки і висновки.

За результатами попереднього захисту кафедра приймає рішення про рекомендацію або не рекомендацію робіт до захисту на засіданні Державної екзаменаційної комісії.

6.1. Попередній захист

Першим етапом захисту роботи є процедура попереднього захисту, яка проходить на кафедрі після подання попереднього варіанта роботи керівникові від кафедри. Час проведення попереднього захисту оголошується додатково.

У процесі попереднього захисту студент представляє результати власного дослідження у формі заздалегідь підготовленої доповіді протягом 10 хвилин і відповідає на питання членів комісії, яка приймає рішення про можливість допуску кваліфікаційної роботи до захисту в екзаменаційній комісії.

Якщо комісія приймає рішення про неготовність роботи до захисту, кафедра призначає повторний попередній захист протягом наступних 10–14 днів.

Однією з умов рекомендації до захисту випускної роботи є дотримання графіка виконання випсового дослідження і вчасне подання роботи керівникові на кафедрі. Студенти мусять пам'ятати, що несвоєчасне подання

роботи на кафедрі без поважних причин може мати негативні наслідки аж до відмови рекомендувати роботу до захисту.

6.2. Оформлення супровідних документів і матеріалів до захисту бакалаврської / магістерської роботи

Після успішного попереднього захисту студент починає підготовку до офіційного захисту кваліфікаційної роботи, яка передбачає:

- технічне оформлення тексту роботи;
- оформлення документів, пов'язаних із захистом;
- підготовку до виступу.

Нагадаємо, що бакалаврська / магістерська робота подається до захисту в двох примірниках: перший – у твердій палітурці; другий – на електронному носії (одним файлом). До тексту кваліфікаційної роботи додається відгук наукового керівника й рецензія (і) відповідної кваліфікації та профілю.

6.3. Відгук наукового керівника на бакалаврську / магістерську роботу

На бакалаврську роботу відгук наукового керівника подається у стандартизованій формі, де необхідно відзначити відповідний рівень результатів дослідження.

На магістерську роботу відгук наукового керівника подається у вигляді розгорнутого аналізу результатів дослідження. Відгук наукового керівника на магістерську роботу має бути з печаткою Інституту філології.

ВІДГУК
наукового керівника
на бакалаврську роботу

студенки IV курсу групи Фуб-1-14-4.0д
Данилюк Ю. М.

Тема: *Фразеологічні одиниці з ономастичним компонентом в українській мові:
структурно-семантичний та функціональний аспекти*

Робота є відповідною щодо:

- актуальності
- новизни
- зв'язку з майбутньою професією

Зміст роботи відповідає зазначеній темі:

- повністю
- частково
- досить приблизно**

Робота на всіх етапах виконувалася:

- згідно з планом
- з частковим запізненням
- з великим запізненням**

Зауваження та рекомендації керівника:

- повністю враховувалися
- частково враховувалися
- не враховувалися

Робота має:

- стандартну структуру
- відхилення від загальноприйнятих стандартів

Опрацювання теоретичних джерел є:

- ґрунтовним і творчим
- неповним
- недостатнім

Стосовно викладення матеріалу робота є:

- самостійною
- частково запозиченою
- реферативною

Головна частина (розділи роботи):

- логічно структурована
- має не зовсім чітку і логічну структуру
- є еkleктичною

Робота написана:

- літературною мовою з дотриманням усіх вимог до наукового тексту
- літературною мовою і містить незначну кількість огріхів
- з недотриманням норм літературної мови і має значну кількість орфографічних та пунктуаційних помилок

Висновки співвідносні з поставленою метою і завданнями:

- повністю
- частково
- віддалено

Щодо практичної цінності для загальноосвітньої школи робота:

- має безперечну практичну цінність
- в основних положеннях є практично ціннісною
- не має практичної цінності

Зауваження та висновок наукового керівника: Робота відповідає загальноприйнятим вимогам щодо такого типу досліджень, тому є всі підстави рекомендувати її до захисту.

Роботу

- рекомендовано до захисту
- не рекомендовано до захисту

Науковий керівник: к.філол.н., доцент Т. М. Вінтонів

(підпис)

«__» _____ 20__ р.

Зразок 2

ВІДГУК
наукового керівника
на бакалаврську роботу
студента групи ФУб-1-14

ЯКИМЕНКА ОЛЕГА ВІКТОРОВИЧА

Тема: ХУДОЖНЯ РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ І ЄВРОПЕЙСЬКОЇ
ІДЕНТИЧНОСТІ В ПОЕЗІЇ ЛІНИ КОСТЕНКО

Робота є відповідною щодо:

- актуальності
- новизни
- зв'язку з майбутньою професією

Зміст роботи відповідає зазначеній темі:

- повністю
- частково
- досить приблизно**

Робота на всіх етапах виконувалася:

- згідно з планом
- з частковим запізненням
- з великим запізненням**

Зауваження та рекомендації керівника:

- повністю враховувалися
- частково враховувалися
- не враховувалися

Робота має:

- стандартну структуру
- відхилення від загальноприйнятих стандартів

Опрацювання теоретичних джерел є:

- ґрунтовним і творчим
- неповним
- недостатнім

Стосовно викладення матеріалу робота є:

- самостійною
- частково запозиченою
- реферативною

Головна частина (розділи роботи):

- логічно структурована
- має не зовсім чітку і логічну структуру
- є еkleктичною

Робота написана:

- літературною мовою з дотриманням усіх вимог до наукового тексту
- літературною мовою і містить незначну кількість огріхів
- з недотриманням норм літературної мови і має значну кількість орфографічних та пунктуаційних помилок

Висновки співвідносні з поставленою метою і завданнями:

- повністю
- частково
- віддалено

Щодо практичної цінності для загальноосвітньої школи робота:

- має безперечну практичну цінність
- в основних положеннях є практично ціннісною
- не має практичної цінності

Зауваження та висновок наукового керівника:

Роботу

- рекомендовано до захисту
- не рекомендовано до захисту

Науковий керівник: доктор філологічних наук, професор О.В.Єременко _____
(підпис)

«___» _____ 201__ р.

Зразок 3

ВІДГУК
наукового керівника на магістерську роботу

В І Д Г У К

на магістерську роботу студентки групи ЛТМ-1-12-2.0д
спеціальності 035 Філологія
освітньої програми «Літературна творчість»
Заїки Світлани Олексіївни
«Особливості львівського тексту в сучасній жіночій прозі»

Об'єктом дослідження С. Заїки є львівський текст, у якому місто трактоване не тільки як тема, мотив чи образ на рівні урбаністичної традиції в літературі, а головне – як символ, міфологема.

Авторкою порушуються проблеми типологізації свідомості як автора, так і його героя, наголошується, що культура міста диктує літературі теми і стилі в залежності від вимог часу і попиту, з іншого боку – літератори творять проект міста: спочатку модерний, а далі, з ходом історії, актуальний для них світ міста стає постійним об'єктом рецепції.

У вступі С. Заїка визначає актуальність, об'єкт і предмет дослідження,

називає його мету та завдання, які цілком зреалізовані в роботі.

Авторка дослідження послідовно й переконливо доводить, що винятково у сучасній жіночій прозі було створено гетерогенний надтекст Львова вищого порядку (континуальний і просторовий) стосовно власне самого топосу цього міста, що у своїх літературних візіях письменниці крізь призму зображення континуальної, ностальгійної алюзії створили якісно нову й водночас структурно цілісну колізію Львова як топосу.

Абсолютно доказовим в роботі видається судження про те, що жіноче письмо, на відміну від чоловічого, вирізняє нехтування структурованою композицією, натомість з'являється фрагментарність, колажне мереживо. На перший план прози О.Форостини, О. Сайко та О. Кришатлевої виходить чуттєвість, усеприсутність особистості, тіла, бажання тощо.

Цікавим і оригінальним є в роботі спостереження, що у жіночому сприйнятті світу переважають не категорії раціонального мислення, а «тілесна» комунікація зі світом, яка складається в першу чергу з відчуттів кольору, запаху, смаку. Іншими словами, жіноча комунікація зі світом – це комунікація фізичного тіла з фізичним світом речей.

У статусі побажання: видається доцільним порівняти гендерну складову в текстах фемінного та маскулінного дискурсів.

Незважаючи на такий наш альтернативний погляд на досліджувану проблему, робота С. Заїки відповідає всім вимогам до праць такого типу і рекомендована до захисту.

Науковий керівник

доктор філологічних наук,

професор кафедри української літератури

і компаративістики

О.В. Єременко

Бакалаврську / магістерську роботу з відгуком наукового керівника передають на кафедру. Кафедра призначає рецензента, який дає на неї письмову рецензію.

Студент допускається до захисту випускної кваліфікаційної роботи за умови виконання ним вимог навчального плану і навчальних програм. Списки студентів, допущених до захисту магістерських і бакалаврських робіт, подаються до Державної екзаменаційної комісії.

6.4 Рецензія на бакалаврську / магістерську роботу

Рецензенти, ознайомившись з роботою, пишуть рецензію за затвердженою на Раді Інституту формою, де відзначаються всі її позитивні боки, а також недоліки і рекомендації. Рецензенти послуговуються **критеріями рівня виконання** бакалаврських / магістерських робіт (див. Розділ 7 «Критерії оцінювання бакалаврської / магістерської роботи»).

Рецензію на бакалаврську / магістерську роботу надає спеціаліст відповідної кваліфікації й профілю. Рецензія має обов'язково висвітлити такі питання:

- актуальність, повнота й ґрунтовність викладу;
- науковий рівень проведеного дослідження;
- аргументованість висновків і пропозицій, можливість їх практичного впровадження;
- відповідність отриманих результатів меті та завданням роботи;
- відповідності професійній спрямованості випускника;
- стиль викладу, грамотність;
- технічне оформлення роботи.

Рецензент визначає як позитивні, так і негативні сторони роботи. Вказуючи на помилки та недоліки, фахівець повинен висловити власну позицію з цих питань.

Бакалаврська робота оцінюється **кваліфікованим спеціалістом суміжної кафедри (внутрішнє рецензування)** за загальноприйнятою

системою оцінювання і за стандартизованою формою, підтверджується його підписом.

Рецензія магістерської роботи надається кваліфікованим спеціалістом з проблеми дослідження іншого закладу вищої освіти чи науково-дослідницької установи відповідного профілю (**зовнішнє рецензування**). Рецензія являє собою розгорнутий аналіз дослідження із зауваженнями і пропозиціями щодо оцінювання роботи.

Зразок 1

РЕЦЕНЗІЯ

на бакалаврську роботу

студентки IV курсу групи Фуб-1-14-4.0д

Марченко Н. М.

Тема: *Засоби експресивізації в українському політичному дискурсі*

Зміст роботи відповідає зазначеній темі:

- повністю
- частково
- не відповідає**

Тему розкрито:

- повністю
- частково
- не розкрито

Робота має:

- стандартну структуру
- відхилення від загальноприйнятих стандартів

У роботі опрацьовано:

- усі наявні концептуальні дослідження з теми
- найбільш концептуальні дослідження з теми
- невелику кількість джерел

Стосовно прийнятої гіпотези та остаточних висновків робота є:

- самостійною
- частково запозиченою
- цілком запозиченою

Головна частина (розділи роботи):

- цілком вирішує коло поставлених завдань
- частково вирішує коло поставлених завдань
- не вирішує кола поставлених завдань

Робота написана:

- літературною мовою і не містить орфографічних та пунктуаційних помилок
- літературною мовою і містить незначну кількість орфографічних та пунктуаційних помилок
- з недотриманням норм літературної мови і має значну кількість орфографічних та пунктуаційних помилок

Виклад матеріалу відповідає нормам наукового стилю мовлення:

- повністю

- частково
- не відповідає

Оформлення списку використаної літератури відповідає вимогам:

- повністю
- частково
- не відповідає

Зауваження та висновок рецензента:

Проте хочу наголосити, що в роботі варто було приділити увагу і редукації як одному із засобів експресивного синтаксису.

Роботу

- рекомендовано до захисту з оцінкою (за національною шкалою) 90 б (А)
- не рекомендовано до захисту

Рецензент: доктор філол. наук, проф. Р. К. Махачашвілі
(ПІБ, наук. ступінь, посада)

(підпис)

«__» _____ 20__ р.

РЕЦЕНЗІЯ
на бакалаврську роботу
студента групи ФУб-1-14

ЯКИМЕНКА ОЛЕГА ВІКТОРОВИЧА

Тема: ХУДОЖНЯ РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ І ЄВРОПЕЙСЬКОЇ
ІДЕНТИЧНОСТІ В ПОЕЗІЇ ЛІНИ КОСТЕНКО

Зміст роботи відповідає зазначеній темі:

- повністю
- частково
- не відповідає

Тему розкрито:

- повністю
- частково
- не розкрито

Робота має:

- стандартну структуру
- відхилення від загальноприйнятих стандартів

У роботі опрацьовано:

- усі наявні концептуальні дослідження з теми
- найбільш концептуальні дослідження з теми
- невелику кількість джерел

Стосовно прийнятої гіпотези та остаточних висновків робота є:

- самостійною
- частково запозиченою
- цілком запозиченою

Головна частина (розділи роботи):

- цілком вирішує коло поставлених завдань
- частково вирішує коло поставлених завдань
- не вирішує кола поставлених завдань

Робота написана:

- літературною мовою і не містить орфографічних та пунктуаційних помилок
- літературною мовою і містить незначну кількість орфографічних та пунктуаційних помилок
- з недотриманням норм літературної мови і має значну кількість орфографічних та пунктуаційних помилок

Виклад матеріалу відповідає нормам наукового стилю мовлення:

- повністю
- частково
- не відповідає

Оформлення списку використаної літератури відповідає вимогам:

- повністю
- частково
- не відповідає

Зауваження та висновок рецензента:

Роботу

- рекомендовано до захисту з оцінкою (за національною шкалою) _____
- не рекомендовано до захисту

Рецензент:

доктор філол. наук, професор кафедри світової літератури

Ю.В. Вишницька

«__» _____ 201__ р.

Зразок 3

**Рецензія
на магістерську роботу**

РЕЦЕНЗІЯ

на магістерську роботу студентки спеціальності «Літературна творчість»

Київського університету імені Бориса Грінченка

Заїки Світлани Олексіївни

«Особливості львівського тексту у сучасній жіночій прозі»

Аналіз топонімічних текстів є на сьогодні одним з пріоритетних напрямів українського літературознавства. Динаміка сучасних досліджень текстів конкретних міст дає усі підстави для осмислення львівського тексту як цілісного метаоб'єкта літературознавчих студій.

Актуальність роботи полягає у тому, що авторкою досліджується явище львівської міфопоетики на матеріалі творчості представників сучасної львівської жіночої прози. Магістрантка з'ясовує, що у своїх творчих пошуках митці презентують художнє засвоєння міського часопростору, а відтак і творення його, подають міські образи, що є топосами і водночас історичними парадигмами; світ структурується, отримує основу для культурного тексту. Образ міста з його атрибутами виступає організуючим чинником, встановлює співвідношення людини й місця її існування, зрештою стає складовою процесу

ідентифікації мешканців.

Магістрантка наголошує, що львівська художня традиція (О. Форостина, О. Сайко, О. Кришталева) здійснює інтерполяцію історичних підтекстів у літературу, розглядаючи світ як цілісну структуру у взаємозв'язку природи і людини, що й стає предметом дослідження авторки.

З позитивних сторін роботи виділяємо те, що дослідниця пропонує комплексний погляд на феномен жіночої візії міста, чітко окреслює відмінності між фемінною та маскулінною презентацією урбаністичних концептів (у порівнянні з творами Ю. Андруховича та Ю. Винничука), виходячи на рівень широких теоретичних узагальнень.

Дослідження С. Заїки виявляє особливості художньої організації прозових текстів, у яких місто постає не просто як тема, мотив чи образ, але як міфологема з глибинним архетипним сенсом. Авторка наголошує на тому, що львівська літературна традиція втілює мрію про казкове, багатолике, полікультурне місто, яке може розімкнути межі для нових ідей та феноменів.

Відзначаючи загалом високий рівень виконаного дослідження, варто зауважити, що робота дещо переобтяжена історико-географічними розвідками. Однак означене зауваження ні в якій мірі не применшує отриманих результатів, що можуть бути використані під час викладання цілого ряду теоретичних літературознавчих курсів.

Вважаю, що рецензована робота Заїки Світлани «Особливості львівського тексту у сучасній жіночій прозі» цілком заслуговує відмінної оцінки.

Рецензент:

кандидат філологічних наук, науковий співробітник

відділу шевченкознавства Інституту літератури

ім. Т.Г. Шевченка НАН України

О.І. Стужук

6.5. Складання доповіді на захисті

До захисту студент готує стислу доповідь, у якій слід коротко викласти основні результати дослідження.

Зміст виступу слід ретельно підготувати. Він повинен бути коротким, але змістовним. Доповідь має включати таку інформацію:

- актуальність теми роботи, її структуру,
- ступінь наукової розробки проблеми, використані методи її вирішення,
- основні висновки, узагальнення,
- конкретні пропозиції та рекомендації щодо подальшої розробки та практичного використання досягнутих результатів.

Студенту варто звернути увагу на таке:

- стислий виклад основних положень і думок;
- логічний перехід від однієї частини до іншої;
- виразність, стилістичну вправність мовлення

Треба дотримуватися регламенту під час виступу – 10-12 хвилин, що відповідає 5-6 сторінкам друкованого тексту.

Студент повинен також дати аргументовані відповіді на критичні зауваження рецензента(-ів), а також відповісти на питання, що ставляться йому під час захисту.

6.6. Підготовка наочних матеріалів

На підкріплення доповіді розробляють наочні матеріали (схеми, таблиці, діаграми, слайди, фотографії, макети, рекламні проспекти тощо). Це дозволяє наочно представити найважливіші результати проведеного дослідження.

Наочні матеріали оформлюються у вигляді плакатів або друкують для кожного члена комісії). Захист може супроводжуватися презентацією з використанням мультимедійних технологій.

Для випускників спеціальності «Прикладна лінгвістика» презентація є обов'язковою умовою захисту.

Основні вимоги до створення та зразки презентацій POWERPOINT див. у Додатку.

6.7. Процедура захисту кваліфікаційної роботи

Захист бакалаврської / магістерської роботи відбувається на відкритому засіданні державної екзаменаційної комісії та регламентується «Положенням про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах».

Процедура захисту включає:

- доповідь студента про зміст роботи;
- запитання до автора;
- оголошення рецензії(ій) або виступ(и) рецензентів;
- відповіді студента на зауваження рецензента(ів) і на запитання членів ДЕК;
- заключне слово студента;
- рішення комісії щодо оцінки роботи.

На захисті бакалаврської / магістерської роботи можуть бути присутніми всі, хто бажає.

Після виступу студента оголошується рецензія (-ії). Потім студент має відповісти на запитання членів екзаменаційної комісії та присутніх, дати вичерпні відповіді на всі зауваження у рецензії (-ях).

Захист бакалаврської / магістерської роботи фіксується в протоколі.

Важливо пам'ятати, що вміння стисло і чітко сформулювати основні положення роботи, охарактеризувати специфіку виконаних завдань, значущість зроблених висновків – це необхідні умови успішного захисту. Якісно виконане наукове дослідження може «знецінитися», якщо автор буде говорити сумбурно, тихо, невиразно. І навпаки, нерідко буває, що середня за рівнем виконання робота представлена чітко, логічно вибудованим виступом, розгорнутими і ємними характеристиками основних висновків і найголовніше – автор всіляко підкреслює основну цінність і значущість дослідження. Тому головне завдання випускника – підготувати усний виступ таким чином, щоб максимально виразно висвітлити зміст проведеного дослідження. З цією метою текст виступу складається автором роботи і погоджується з науковим керівником.

Багато, щоб ви викладали доповідь вільно, не читаючи письмового тексту. Ваше мовлення повинне бути чітким, граматично правильним,

впевненим, що робить його зрозумілим і переконливим. Студент, який не може відірватися від написаного і протягом 7-10 хвилин розповісти про особливості своєї роботи, викликає певні сумніви. Звичайно, ніхто не заборонить вам користуватися текстом доповіді, але враження від вашого дослідження буде не на вашу користь.

Якщо в роботі містяться графіки, схеми, таблиці, то до них необхідно звернутися у ході доповіді і прокоментувати, пояснюючи, що це за таблиця чи схема, з якою метою вона вміщена, що в ній найголовніше і на що треба звернути увагу. Обов'язково поживайте свою промову звертаннями до членів комісії на зразок «Зверніть увагу», «Шановні члени комісії, як ми бачимо на цій схемі...», «Ці матеріали представлені для того, щоб...» і под.

Хороше враження справляє студент, який показує взаємозв'язок між запропонованою наочністю.

Текст виступу-захисту будується з врахуванням таких загальних правил:

1. Почніть із звертання до комісії: «Вельмишановна (ий) голово, шановні члени державної екзаменаційної комісії, дозвольте представити вашій увазі бакалаврську (магістерську) роботу на тему...». Якщо ви виступаєте першим або не бачили в цей день всіх тих, хто вас зараз буде слухати, логічно спочатку привітатися.
2. Назвіть тему бакалаврської (магістерської) роботи. Поясніть актуальність обраної вами теми.
3. Розкажіть, у чому полягала мета бакалаврського (магістерського дослідження) і які завдання для цього вирішувалися. Тут назвіть предмет дослідження і об'єкт вивчення.
4. Висвітліть фактичний матеріал, на основі якого було проведене дослідження. Назвіть джерела фактичного матеріалу, окресліть його обсяги, які особливості роботи з ним.
5. Перерахуйте методи дослідження, стисло поясніть, як вони використовувалися в роботі.
6. Назвіть форми апробації наукового дослідження.

7. Прокоментуйте загальну структуру бакалаврської (магістерської) роботи: із скількох розділів складається, які додатки містить, яка кількість позицій наукової літератури і списку джерел, який повний обсяг роботи.
8. Охарактеризуйте згідно з логікою дослідження кожний розділ бакалаврської (магістерської) роботи, звернувши особливу увагу на його підсумкові результати.
9. Підбийте підсумки проробленого дослідження, не повторюючи узагальнень, зроблених у розділах. Скажіть, якою мірою були реалізовані мета і завдання дослідження. Особливо важливо наголосити на тому, що саме нового внесли ви у вивчення обраної проблеми, до яких наукових висновків дійшли.

Після завершення доповіді-захисту подякуйте членам комісії і всім присутнім за увагу і чекайте питань.

Питання членів комісії можуть мати конкретний або загальний характер. Найбільш поширені загальні питання: «Який компонент дослідження виконано особисто вами?», «У чому полягає новизна дослідження?», «У чому практична значущість результатів дослідження?», «Що нового у розкритті проблеми запропоновано вами?», «Що послужило теоретичною базою дослідження?» і под.

Слухаючи питання комісії, занотуйте їх, не поспішайте відразу давати відповіді. Якщо ви не зрозуміли питання, попросіть його повторити або уточнити.

Після виступу студента голова надає слово рецензенту (рецензентам) або зачитує рецензію сам, якщо рецензент відсутній. У рецензії міститься аналіз рівня виконання наукового дослідження, зауваження і рекомендації для вдосконалення дослідження, а також рекомендується оцінка за Європейською та національною шкалою. Потім надається слово автору роботи для відповіді на питання.

На початку вашого захисту доречно буде висловити слова щирої вдячності рецензенту (рецензентам) за уважне прочитання і висловлені слушні

побажання і зауваження до роботи, а також науковому керівнику за надану допомогу у виконанні бакалаврського (магістерського) дослідження.

Починайте з відповіді на питання рецензента (рецензентів), а потім переходьте до відповідей на питання членів комісії у тій послідовності, як вони вам ставилися.

Відповіді повинні бути впевненими, змістовними, коректними, лаконічними і складатися з кількох речень.

Незважаючи на те, що ви детально розібралися в усіх аспектах досліджуваної проблеми, деякі питання можуть виявитися несподіваними для вас, через те, що виходять за рамки тих завдань, які ви вирішували у своїй роботі. У цьому разі можна рекомендувати певною мірою універсальні відповіді на зразок: «Дослідження цієї проблеми не входило до завдань роботи. Проте поставлене питання, безперечно, цікаве і в подальшому ми спробуємо знайти відповідь на нього» або « Це питання в роботі не досліджувалося, але з опрацьованої літератури з проблеми можна сказати, що...».

Процедура публічного захисту – це відкритий захід і тому на ньому можуть бути присутніми всі бажаючі. Обов'язково скористайтеся цією можливістю! Зверніть увагу на те, як тримаються і захищаються ваші колеги, які питання їм ставлять члени комісії, проаналізуйте сильні і слабкі сторони діалогів з комісією. Повірте, це буде неоціненний досвід. Головне – ви відчуєте атмосферу, вона не буде для вас новою і незвичною. Потренуйтеся: вийдіть самі за кафедру і проголосіть текст свого виступу. Добре, якщо вас послухають ваші однокурсники або керівник. Ви зможете відчутти себе на місці доповідача і врахувати висловлені зауваження.

І наостанок: випускник філологічного факультету повинен продемонструвати на захисті наукову коректність, тактовність і високу культуру усного мовлення. У зв'язку з цим, готуючись до виголошення наукової доповіді, зважте на такі рекомендації:

1. Прізвища дослідників вашої проблеми пишуть з повним іменем і по батькові.

2. Усі числівники в тексті запишіть словами.
3. Поставте наголос над словами, які становлять певні труднощі для вимови.
4. Підкресліть найважливіші слова, словосполучення, фрази, на яких варто зробити логічний наголос.
5. Під час виголошення доповіді значно ефективніше спрацює повторювання іменників та уникнення вживання займенників.

Результати захисту роботи обговорюються на закритому засіданні ДЕК і оголошуються в той же день після оформлення протоколів головою Державної екзаменаційної комісії.

Комісія послуговується критеріями *рівня захисту* бакалаврських / магістерських робіт захисту випускних кваліфікаційних робіт. Захищені роботи здаються на зберігання в архів університету. У тих випадках, коли захист магістерської роботи оцінюється незадовільно, Державна екзаменаційна комісія встановлює, чи може студент-випускник подати на повторний захист ту ж роботу з доробками, чи необхідно обирати нову тему. До повторного захисту магістерська робота може бути допущена через рік.

Результати захисту бакалаврських / магістерських робіт оголошуються в той же день після оформлення протоколів засідання Державної комісії.

РОЗДІЛ 7

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ БАКАЛАВРСЬКОЇ / МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

Головними критеріями оцінки бакалаврської / магістерської роботи є теоретичний рівень роботи і вміння аргументовано захищати свої висновки.

Основними якісними критеріями оцінювання бакалаврської / магістерської роботи є:

1) **рівень виконання** бакалаврської / магістерської роботи (послуговуються рецензенти);

2) **рівень захисту** бакалаврської / магістерської роботи (послуговуються члени ЕК).

Загальні критерії оцінювання **рівня виконання** бакалаврської / магістерської роботи включають:

- ❖ актуальність і новизна теми, перспективність дослідження;
- ❖ достатню кількість використаної вітчизняної та зарубіжної літератури з теми;
- ❖ практичне значення роботи;
- ❖ обґрунтованість залучення різних методів вирішення поставлених завдань;
- ❖ глибину і обґрунтованість аналізу та інтерпретації літературних текстів;
- ❖ послідовність викладення матеріалу;
- ❖ якість оформлення роботи;

Загальні критерії оцінювання **рівня захисту** бакалаврської / магістерської роботи включають:

- ❖ якість презентації роботи на засіданні ЕК (виступ-захист, запропонована наочність);
- ❖ глибину і правильність відповідей на запитання членів ДЕК і зауваження рецензентів;
- ❖ вміння вести дискусію з теоретичних і практичних питань.

7.1. Критерії оцінювання рівня виконання бакалаврських / магістерських робіт

7.1.1. Критерії оцінювання рівня виконання магістерських робіт студентів

Рекомендова на оцінка за 100 бальною шкалою та рівень	Рекомендова на оцінка за шкалою ECTS	Рекомендована оцінка за національною шкалою	Вимоги до оцінювання
90-100	А	5 (відмінно)	<p><u>Вимоги до змісту:</u> робота виконана на високому науковому рівні, ґрунтовно, у повному обсязі відповідно до поставленої мети та завдань; відзначається науковою новизною; студент виявив добру обізнаність з необхідною науковою літературою, уміння вести наукову дискусію, робити самостійні узагальнення і чітко формулювати їх у висновках до розділу та загалом до роботи; логіка викладу відповідає поставленій меті і завданням. Він користується необхідними методами дослідження у здійсненні наукового аналізу мовного матеріалу; виявляє обізнаність з різномовної літератури. Основні положення роботи апробовані у вигляді публікацій або доповідей на наукових гуртках, кафедральних семінарах, студентських (аспірантських) наукових семінарах, наукових конференціях (факультетських, міжвузівських, Всеукраїнських, Міжнародних).</p> <p><u>Вимоги до оформлення:</u> робота виконана з чітким дотриманням усіх необхідних умов, має необхідні структурні компоненти, відповідає науковому стилю викладу з дотриманням чинних норм літературної мови, позбавлена технічних огріхів. У процесі виконання магістерської роботи студент чітко дотримувався затвердженого графіка.</p>
82-89	В	4 (дуже добре)	<p><u>Вимоги до змісту:</u> робота виконана на достатньому науковому рівні, відповідно до поставленої мети і завдань, логіка викладу загалом витримана. Студент</p>

			<p>виявив обізнаність з науковою літературою і спроможність простежити вивчення питання у науковій традиції; продемонстрував уміння робити самостійні узагальнення і формулювати їх у висновках до розділу та загалом до роботи; користуватися науковими методами дослідження при здійсненні наукового аналізу мовного матеріалу та пояснювати доцільність їх використання.</p> <p><u>Вимоги до оформлення:</u> робота в основному відповідає встановленим вимогам, має всі необхідні структурні компоненти. Допускаються незначні мовленнєві неточності, та незначні технічні огріхи.</p> <p>У процесі виконання магістерської роботи студент припускався незначного відхилення від затвердженого графіка.</p>
75-81	С	4(добре)	<p><u>Вимоги до змісту:</u> робота виконана з незначними відхиленнями від визначених мети і завдань, логіка викладу загалом витримана.</p> <p>Студент в основному виявив обізнаність з науковою літературою, спроможність простежити вивчення проблеми, вміння користуватися основними методами дослідження при здійсненні наукового опису мовного матеріалу. Однак у роботі відчуваються труднощі у здійсненні наукового аналізу фактичного матеріалу, в теоретичному узагальненні і формулюванні висновків до розділу та загалом до роботи, простежуються недостатня переконливість і неточність у використанні поняттєвого апарату, які в цілому не впливають на правильність висновків.</p> <p><u>Вимоги до оформлення:</u> робота в основному відповідає встановленим вимогам, має обов'язкові структурні компоненти вступу, трапляється незначна кількість мовних і мовленнєвих помилок, порушується стильова єдність викладу, наявні певні технічні огріхи.</p>

			<p>У процесі виконання магістерської роботи студент не завжди дотримувався затвердженого графіку.</p>
67-74	Д	3 (задовільно)	<p><u>Вимоги до змісту:</u> робота виконана з відхиленням від визначених мети і завдань(деякі з них залишилися невиконані), проте вона не містить помилок, які потребують її корінної переробки.</p> <p>Студент виявив певну обізнаність з основною науковою літературою, але поверхово описує динаміку становлення проблеми. При намаганні здійснити науковий опис мовного матеріалу більшість теоретичних положень підтверджується одиничними прикладами. Студент обмежено володіє термінологічним апаратом. У формулюванні висновків він робить елементарні узагальнення.</p> <p><u>Вимоги до оформлення:</u> робота відповідає переважній більшості вимог, має більшість обов'язкових структурних компонентів, трапляються відхилення від логічності викладу думки, мовні і мовленнєві помилки та технічні огріхи. У процесі виконання магістерської роботи студент працював нерівномірно, епізодично.</p>
60-66	Е	3 (достатньо)	<p><u>Вимоги до змісту:</u> робота виконана зі значними відхиленнями від визначених мети і завдань (значна їх кількість залишилася невиконаною).</p> <p>Студент виявив певну обізнаність з науковою літературою, примітивно простежує динаміку становлення проблеми. При намаганні здійснити науковий опис мовного матеріалу більшість теоретичних положень не підкріплюються прикладами, простежується низький рівень усвідомлення теорії, трапляються помилки під час пояснення базових понять, сплутуються мовні факти. Робота носить компілятивний характер.</p>

			<p>Висновки формуються примітивно, в них не відображені поставлені завдання.</p> <p><u>Вимоги до оформлення:</u> робота має значні порушення вимог, проте в ній наявна більшість обов'язкових структурних компонентів. Матеріал викладається нелогічно та непослідовно, студент виявляє обмежений словниковий запас, культура наукового мовлення характеризується бідністю. Текст дослідження містить багато помилок і технічних огріхів.</p> <p>У процесі виконання магістерської роботи студент в основному не дотримувався затвердженого графіка.</p>
35-59	FX	2 (незадовільно) з можливістю повторного захисту	<p><u>Вимоги до змісту:</u> робота виконана не в повному обсязі та зі значними відхиленнями від визначеної мети і завдань, мають місце суттєві помилки і неточності, які потребують корінної переробки магістерської роботи.</p> <p>У дослідженні не розкрито основних положень, виявлено невміння розкривати основний зміст завдань, відсутнє розуміння основних понять проблеми, наявне невміння володіти термінологічним апаратом, обмежене володіння нормами сучасної української літературної мови.</p> <p>Студентом не витримані ні якісні, ні кількісні вимоги до випускної кваліфікаційної роботи.</p> <p>Така робота потребує значного доопрацювання і повторного захисту.</p> <p>Студент не з'являвся на консультації за затвердженим графіком</p>
1-34	F	2 (незадовільно) з не допуском до захисту	<p><u>Вимоги до змісту:</u> студент демонструє відсутність елементарних знань з обраної проблеми дослідження та незадовільний рівень писемного мовлення.</p> <p>Обов'язкове повторне написання магістерської роботи на іншу тему.</p>

7.1.2. Критерії оцінювання рівня захисту бакалаврських робіт

Оцінка за 100 бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	Вимоги до оцінювання
90-100	A	5 (відмінно)	<p>Виступ на захисті чіткий, відбиває основні положення дослідження. Відповідь на всі поставлені запитання, у тому числі і на питання рецензента, аргументована, вичерпна.</p> <p>Під час захисту студент виявляє вільне володіння матеріалом дослідження та науковою термінологією, добру обізнаність із сучасними роботами з проблеми, її дослідниками, переконливо аргументує власну позицію. Демонструє високу культуру наукового мовлення.</p> <p>Під час ведення дискусії виявляє наукову виваженість, коректність і тактовність.</p> <p>Дотримується регламенту.</p>
82-89	B	4 (дуже добре)	<p>Виступ на захисті загалом чіткий і в основному відбиває основні положення роботи. Відповідь на всі поставлені запитання, у тому числі і на питання рецензента загалом повна, але потребує поглиблення та деталізації. Студент в основному орієнтується в науковій термінології, знає базові дослідження з проблеми, однак на захисті допускає певні неточності в трактуванні поглядів окремих дослідників, не достатньо переконливо аргументує власну позицію. Виявляє належний рівень володіння науковим мовленням.</p> <p>Під час ведення дискусії демонструє наукову коректність і тактовність.</p> <p>Загалом дотримується регламенту.</p>
75-81	C	4 (добре)	<p>Виступ на захисті в основному відбиває базові положення роботи. Відповідь на поставлені запитання дається по суті, але допускаються певні неточності у трактуванні поглядів окремих дослідників. Не достатньо переконливо ілюструються прикладами теоретичні положення дослідження, не переконливо аргументується власна позиція.</p>

			<p>Під час ведення дискусії демонструє достатню наукову коректність і тактовність.</p> <p>Спостерігаються елементи порушення регламенту.</p>
67-74	Д	3 (задовільно)	<p>Виступ на захисті свідчить про те, що студент загалом орієнтується в обраній проблемі, але не може достатньо чітко представити її, аргументовано сформулювати висновки, вміло пов'язати теоретичні узагальнення з досліджуваним фактичним матеріалом. Відповідь на поставленні запитання дається неповна. Студент обмежено володіє термінологічним апаратом.</p> <p>Мовлення науково збіднене.</p> <p>Не дотримується регламенту.</p>
60-66	Е	3 (достатньо)	<p>Виступ на захисті свідчить про те, що магістрант поверхово орієнтується в обраній проблемі, відчуває значні труднощі в викладі досліджуваного матеріалу. Відповідь дається не на всі поставлені запитання, вона не переконлива, збіднена на мовні ілюстрації. Мовлення студента науково примітивне, характеризується лексичною та граматичною невправністю.</p> <p>Студент порушує регламент захисту.</p>
35-59	FX	2 (незадовільно) з можливістю повторного захисту	<p>Виступ на захисті свідчить про те, що студент не орієнтується в досліджуваній проблемі, не володіє необхідним понятійним апаратом, не знає базових праць з досліджуваної проблеми.</p>
1-34	F	2 (незадовільно) з обов'язк. зміною теми роботи	<p>У випадку, коли захист бакалаврської роботи визнається незадовільним, ДЕК встановлює, чи може студент подати на повторний захист ту саму роботу з доопрацюванням, чи він зобов'язаний опрацювати нову тему, визначену науковим керівником або кафедрою.</p>

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

Бібліографічний запис. Бібліографічний опис : загальні вимоги та правила складання : (ГОСТ 7.1–2003) ДСТУ ГОСТ 7.1 ; 2006. – К. : ДЕРЖСПОЖИВСТАНДАРТ УКРАЇНИ, 2007. – С. 41–47. – (Держ. стандарт України).

Богатирьова С. Т. Методичні вказівки до виконання дипломних та магістерських робіт для студентів факультету іноземних мов / С. Т. Богатирьова, А. В. Чігірьова. – Донецьк : ДонНУ, 2011. – 40 с.

Домрачева І. Р. Теорія і методика наукових досліджень у галузі прикладної лінгвістики. Навчально-методичний посібник із курсу «Теорія і методика наукових досліджень у галузі прикладної лінгвістики» для студентів спеціальності 8.030505 «Прикладна лінгвістика» / І. Р. Домрачева; за ред. А. П. Загнітка. – Донецьк : ДонНУ, 2008. – 83 с.

Загнітко А. П. Випускні кваліфікаційні роботи: навчальний посібник / А. П. Загнітко, М. О. Вінтонів. – Донецьк : ДонНУ, 2003. – 56 с.

Методичні вказівки до виконання курсових, дипломних і магістерських робіт за спеціальністю «Переклад» / укладачі : Н. В. Пирлік, І. В. Подгаєвська. – Донецьк : ДонНУ, 2009. – 99 с.

Методичні вказівки щодо написання магістерських та дипломних робіт для спеціальності «Журналістика» / укладач: О. В. Тараненко. – Донецьк : ДонНУ, 2009. – 41 с.

Навчально- й науково-дослідницька робота студентів-філологів (реферат, курсова, випускна робота з української мови та методики її навчання) : навчально-методичний посібник для студентів / М. І. Пентилюк, І. В. Гайдаєнко, Т. Г. Окуневич та ін. – К. : Ленвіт, 2010. – 120 с.

Основні вимоги до дипломних і випускних робіт студентів-філологів : метод. рекомендації / уклад. О. Штонь, В. Буда. – Тернопіль, 2000. – 21 с.

Положення про навчально-наукові та кваліфікаційні роботи студентів. – К. : КДЛУ, 1999. – 46 с.

Спіцин Є. С. Організація науково-дослідної роботи студентів у вищому навчальному закладі / Є. С. Спіцин, С. М. Назаров . – К. : Вид. центр КНЛУ, 2001. – 63 с.

Філіпенко А. С. Основи наукових досліджень. Конспект лекцій: навчальний посібник / А. С. Філіпенко. – К. : Академвидав, 2005. – 208 с.

ДОДАТОК

ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО СТВОРЕННЯ ПРЕЗЕНТАЦІЙ

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

У загальному розумінні «*презентація*» – суспільне представлення чогось нового, наприклад, книги, телепрограми, певної організації.

Слово «*презентація*» походить від латинського «*presentation*», що означає *передаю, вручаю*. Отже, презентація – це *представлення даних*.

Комп'ютерна презентація – це пов'язаний набір послідовних слайдів (кадрів) спеціального формату з лаконічною інформацією на певну тему, тобто зручний інструмент, за допомогою якого можна наочно й в доступній формі донести до глядача певну інформацію. Усі слайди зберігаються в одному файлі. Презентації можуть містити текст, графічні об'єкти (рисунки, діаграми, автофігури тощо), засоби управління, звук, відео та анімовані зображення (три останні компоненти відносяться до мультимедіа).

Слайд – це окремий кадр презентації, тобто сторінка з матеріалами, незалежно від того, чи буде вона використовуватись у роздрукованому або електронному вигляді. Слайд може містити в собі заголовок, текст, графічні об'єкти, діаграми звукові фрагменти, відеокліпи. Готові слайди можна роздрукувати на прозорих плівках для звичайного проектора чи на папері для використання в якості роздаткового матеріалу.

Демонстрація презентацій – це процес показу слайдів у певному порядку. Порядок може бути будь-який, який обирає доповідач. При цьому показ може управлятися як вручну, так і автоматично. Крім слайдів презентація включає роздатковий матеріал, структуру презентації, замітки.

Роздатковий матеріал – це роздруковані в компактному вигляді слайди презентації: по два, чотири або шість слайдів на одній сторінці.

Структура презентації – це документ, що містить тільки заголовки слайдів та основний текст без графічних зображень і спеціального оформлення.

Через комп'ютерні презентації можна представляти різні навчальні проекти, науково-дослідницькі роботи, розкривати теми з будь-яких навчальних предметів, досліджень, реклами, створювати й демонструвати навчальні та довідкові слайд-фільми тощо. Останнім часом презентації ефективно використовуються в освіті для представлення результатів навчальної та наукової діяльності студентами, аспірантами, викладачами, науковими співробітниками та ін.

Метою створення навчальної презентації є формування в студентів навичок представлення результатів навчальної та наукової діяльності засобами інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), розвиток у них навичок творчої самостійної роботи, оволодіння новітніми інформаційними технологіями представлення даних, наукових досліджень, закріплення знань, набутих у процесі навчання дисциплін інформаційно-комунікаційного циклу.

Основними завданнями створення презентації є:

- ✓ закріплення та поглиблення теоретичних знань з дисциплін інформаційно-комунікаційного спрямування;
- ✓ розвиток умінь студента самостійно систематизувати та аналізувати літературу з теми, впорядковувати та структурувати теоретичний матеріал;
- ✓ розвиток умінь студента представляти дані в стислому вигляді, представляти їх у електронному вигляді з використанням засобів ІКТ.
- ✓ розвиток комунікативних здібностей студента (під час виконання доповідей з використанням презентацій).

Загальними вимогами до презентацій є:

- ✓ чітке визначення мети презентації;
- ✓ визначення і побудова структурованої презентації;
- ✓ логічна послідовність викладу матеріалу;
- ✓ стислість і точність формулювань;

- ✓ використання наочних форм представлення даних (діаграми, рисунки, графіки, схеми, доцільні ефекти анімації тощо);
- ✓ грамотне оформлення.

Презентація повинна бути виконана державною (українською) мовою.

2. СТРУКТУРА ПРЕЗЕНТАЦІЇ

Презентація повинна містити:

- ✓ Титульний слайд;
- ✓ Слайд зі змістом;
- ✓ Основна частина представлена декількома слайдами (від 8 до 18);
- ✓ Слайд з висновками.

3. ВИМОГИ ДО СТВОРЕННЯ ПРЕЗЕНТАЦІЇ

Титульний слайд презентації

Титульний слайд презентації містить:

- найменування вищого навчального закладу, де виконана презентація;
- назва презентації;
- прізвище, ім'я, по батькові автора; група, курс;
- місто і рік.

Зміст

Короткий зміст подають на другому слайді презентації. Він містить найменування питань, які будуть висвітлені в презентації.

Вимоги до оформлення основної частини презентації

Презентація повинна містити не менше 10 слайдів та не більше 20 слайдів, мати науковий стиль, тобто чітке оформлення фону слайдів (кольорове оформлення слайдів не забороняється). У презентації повинні бути рисунки, схеми або зображення, таблиці, діаграми (в залежності від тематики). Кожен

слайд повинен містити різноманітні анімаційні ефекти. При цьому слід уникати рисунків і зображень розважального змісту.

Слайд з висновками

Заключна частина презентації – висновки. Це коротке резюме виконаної презентації. Бажано на слайді подати висновки по пунктах у стислому вигляді. Викладаються найбільш важливі результати, що отримані в процесі роботи над темою презентації. Висновки повинні бути представлені одним слайдом.

